

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HOLTMANDS HERRED

EDDBOE HERRED

TRELDE NASS

HERRED

ERIDERICIA

KOLDING FJORD

MIDDELFART

HINDSGAVIA

HERRED

LILLE BELT

VEVELSBORG HOVED

KRISTIANSFELD

S L Æ G T S B O G

OM

EMIL JOHAN ARMAND OG EMILIE CHARLOTTE WANDERS
FORFÆDRE OG EFTERKOMMERE

Lad de Gamle mindes, at de have været unge, og at Ungdommen er Fremtidens Spire; og lad de Unge vel betænke, at de selv ville blive Gamle, og see en ny Ungdom stille sig overfor dem! Lad endelig Enhver stille sig for Die, at alle Aldre, trods mangehaande Forskjelligheder, dog ifølge Tilværelsens evige Love omflænges af eet Kjærlighedskaand!

H. Brate

INDLEDNING

Det var to alvorlige unge mennesker, der fredag d. 4. maj 1877 blev viet i den lille katolske St. Knuds Kirke i Frødericia. Der findes ingen overleverede beretninger om dette bryllup. Vi har kun kirkebogens korte latinske tekst bevidnet af pastor Joh. von Euch: Anno 1877 4. maj blev Emilie Wander viet til Emil Hermann.

Men vi har et bryllupsbillede, der sammen med det, vi iøvrigt ved om disse to, gør det muligt for os at danne os en forestilling om Emils og Emilies bryllup. Begge er klædte i traditionelt mørkt tøj. Han siddende og hun let foroverbøjet, støttende sig til hans højre skulder. Han har et tæt kraftigt hår. Hun har en opsat frisure med et langt hvidt slør, og på brystet bærer hun et sølvkors. Billedet siger noget om beslutsomhed og ydmyg samhørighed, men ansigterne viser ikke tegn på glæde og strålende lykke.

Emil Hermann og Emilie Wander blev viet uden at blive fulgt af deres slægtninge. Emil, som var 24 år, var af rent fransk blod, udgået fra de reformerte slægter, som i 1720-erne kom til Frødericia, og som sluttede op om den herværende reformerte kirke. Her var han døbt, og her var hans forfædre blevet viet, og herfra var de blevet begravet gennem de sidste 150 år.

Efter århundreders had og strid mellem katolikker og de reformerte (eller Huguenotterne) var dette bryllup for Emils slægt intet mindre end en kapitulation overfor arvefjenden.

Indtil nu havde de reformerte altid giftet sig med en af deres egne, og som følge deraf var der indgået mange ægteskaber mellem beslægtede personer. Emil var blandt de allerførste, der brød reglen, og som oven i købet giftede sig med en katolik og i en katolsk kirke. Han fik end ikke lov til at klæde sig på til brylluppet i sit hjem, så man forstår, at det har været svært at fremkalde smilet på billedet.

Emilie - 23 år - var ikke udgået fra en katolsk slægt. Hun havde sin rod i borgerlige protestantiske familier i Odense. I sine første ungdomsår følte hun sig, efter at have overværet en katolsk gudstjeneste, så stærkt påvirket, at hun blev katolik. Hendes forældre reagerede så voldsomt, at hun måtte forlade sit hjem. Faderen malermester Wander så til den anden side, hvis han mødte sin datter på gaden. Med moderen Augusta, født Schlüter bibeholdt hun nogen forbindelse, og man har vel lov til at tro, at i hvert tilfælde hun var til stede ved brylluppet i den katolske kirke. Dog ved vi, at det var et "hvidt" bryllup, fordi det sneede d. 4. maj 1877. Dette fortalte Emilie til sit barnebarn, Sigrid Høltzer.

Med udgangspunkt i dette bryllup skal der her fortælles om Emil og Emilie og om deres forfædre, så langt som vi kan spore dem i kirkebøgerne.

Emils aner kan vi følge helt tilbage til 1600-tallet, da de levede i en lille by, La Motte Chalencon i provinsen Drome ved foden af de franske Alper syd for Grenoble.

I en artikel i Personalhistorisk Tidsskrift, 12. række, 4. bind 1949 fortaltes om slgten Armands tilhold i La Motte Chalencon, og at Jean Armand inden sin flugt til Schweiz blev tvunget til at afsverge sin reformerte tro, se Bibl. de Prostest. franc. Manuskript No. 81 folio 159:

"Jean Armand et sa femme ont de meme renonce a l'heretie de Calvin et embrasse la foi catholique Romaine. Les dits ans et jour que dessus present les soussignes avec moi. Roux cure. 6.10.1685."

Afsvergelsen star i direkte forbindelse med dragonaderne, da det vides, at dragonaderegiment Chevilly - kendt som det brutaleste af dem alle - blev sendt til La Motte i 1683, og at der kom andre dragonaderegimenter dertil i 1685. De blev til det nskede resultat var opnaet.

Vi ved ifolge et hefte af Louis Grandjean, at Jean Armand og Marie Clevans fik en datter, Marie døbt i La Motte d. 1.10.1692. Neste gang vi finder Jean Armand, er det i ret 1697 i Geneve. I "La France Protestante par Eugen et Emile Haag, vol. 3" star der:

"Subventionnes a Geneve 1697 Jean Armand avec sa femme et deux enfants, de La Motte Chalencon."

Flugten fra Frankrig er altsa sket mellem 1692 og 1697. Slgtens vandring gennem Schweiz og Tyskland til Fredericia er beskrevet i et essay af Louis-E. Grandjean: Fra Dauphine til Fredericia.

Om Fredericiaperioden kan henvises til N. C. Lukmans omfattende verk: Fredericiakolonien. Slgtsamfundet Armand har udgivet nogle skrifter: Slgten Armand, oprindelse og vandringer, med mange interessante beretninger. Fremheves bor nok hefte I af Otto Hermann, som har gjort et stort arbejde for at kortlgge slgtens liv. Hefte II er slgtens stamtavle udført af Tove Grandjean. Yderligere findes der et interessant lille hefte: Huguenotterne i Fredericia, udgivet af den reformerte menighed i Fredericia.

Slgtsamfundet Armand er gaet op i en storre enhed: Det danske Huguenotsamfund.

Om Emilies aner - Odense slgten - foreligger der kun lidt. Der har veret gjort ihrdiske forsog pa at finde sporene af hendes fars aner slgterne Wander og Bruun, men uden resultat. Hendes mors slgt er udgaet fra købmandsslgter i Odense, hvori navnene Schluter og Limkilde indgar, men heller ikke her er man kommet srlig langt.

Dog får man gennem et brev fra 1850 nogle glimt fra slægten Schlüters tyske oprindelse, og det er derfor medtaget i sin helhed.

Emil og Emilies ældste datter Agnes fortæller i sine erindringer særdeles levende om dagliglivet i hjemmet i Fredericia.

Deres yngste datter Jeannes (Johanne) datter, Sigrid Høltzer fortæller om sin mor og tegner et særdeles smukt billede af sin mor. Sigrid har bidraget med mange oplysninger, og med sin levende interesse har hun bestandig virket som inspiration.

Sidste afsnit er en kortfattet opstilling af Emil og Emilies efterkommere.

Min datter Ingerlise Armand har udført renskrivningen.

Omslaget er tryk fra det Kongelige Videnskabernes Selskabs kort fra 1760.

Redaktionen sluttet april 1982.

Helge Pedersen

INDHOLDSFORTEGNELSE

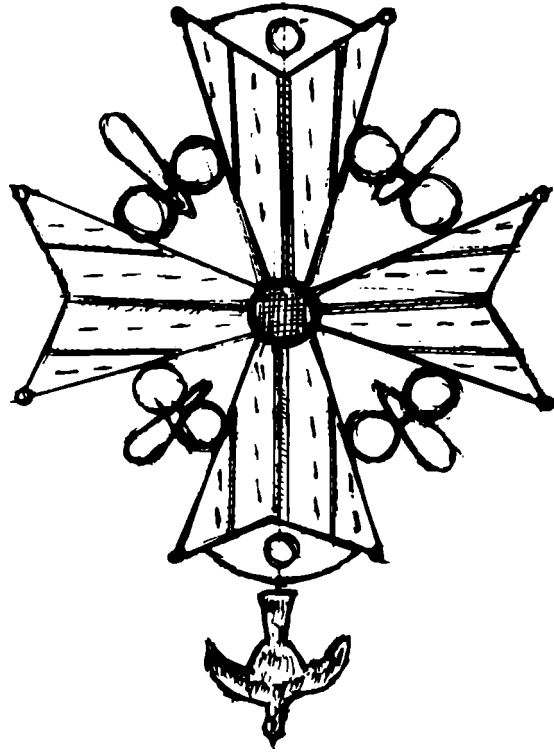
Indledning	3
Om Fredericia-slægten	7
Om Odense-slægten	23
Om efterslægten	33
Agnes Hermanns efterkommere	35
Johanne Hermanns efterkommere	43
Sigrid Høltzer fortæller	47
Lidt om Schlüter-slægten	53
Agnes Hermanns erindringer	57
Billedmateriale	69

D E N R E F O R M E R T E S L Æ G T

I

F R E D E R I C I A

EMIL JOHAN ARMAND (HERMANN) OG HANS FORFÆDRE

HUGUENOT-KORSET

ANE OVERSICHT

TIP-TIP- OLDE- FORÆLDRE	32 JEAN ARMAND	33 MARIA ANNE COUCY	34 PIERRE HONORÉ 4 m 24	35 MARIE DESMARETS 4 m 25	36	37	38 CASPAR CHARMAQUE	39 MARIE DE BOYS	40 PIERRE HONORÉ 4 m 24	41 MARIE DESMARETS 4 m 25	42 ETIENNE FEUT 4 m 24	43 ANNE CONRAD Ulla SCANEIDER	44 DANIEL Le BLOND	45 MARIE BERTHE	46	47	48	49	50	51	52 PIERRE DEULERAN	53 ESTHER HURTENNE	54 DANIEL Le BLOND 3 m 24	55 MARIE BERTHE 3 m 25	56 JEAN BOTTELET	57 SARAH DEURIE ANNE	58 PIERRE DUFOUR	59 JUDITH GANTE	60 ETIENNE FEUT 3 m 26	61 ANNE CONRAD Ulla SCANEIDER	62 LAMBERT DUFRÈSNE	63 SUSANNE CAPELLIER	
TIP-OLDE- FORÆLDRE	16 JEAN LOUIS ARMAND	17 SUSANNE MARIE HONORÉ	18 MATHIEU DUPONT	19 SUSANNE CHARMAQUE	20 PIERRE HONORÉ	21 JUDITH FEUT	22 LOUIS BLOND	23 MARIE BETACQ	24 PIERRE HONORÉ	25 MARIE DESMARETS	26 JEAN DEULERAN	27 ANNE Le BLOND	28 ABRAHAM BOTTELET	29 SUSANNE DUFOUR	30 LAMBERT FEUT	31 SUSANNE DUFRÈSNE																	
OLDE- FORÆLDRE	5 JEAN URIC ARMAND	6 JEANNE DUPONT	7 JEAN HONORÉ	8 ESTHER Le BLOND	9 JACOB HONORÉ	10 MARIE DELEURAN	11 JACOB BOTTELET	12 ELISABETH FEUT																									
BEDSTE- FORÆLDRE	4 JACOB ARMAND	5 MARIE HONORÉ	6 JACOB HONORÉ	7 SUSANNE BOTTELET																													
FORÆLDRE	2 JEAN ARMAND	3 MARIE HONORÉ																															
1	EHIL JOHAN ARMAND [HERMANN]																																

EMIL ARMAND (HERMANN) OG HANS FORFÆDRE - DEN REFORMERTE SLÆGT I
FREDERICIA

Afsnittet om de reformerte slægter bygger hovedsageligt på andres undersøgelser: 1) Pastor Ludvigs stamtavle over reformerte slægter i Fredericia, 2) Louis E. Grandjeans personalhistoriske Essay, 3) Tove Grandjeans Stamtavle over Slægten Armand og 4) ikke mindst kaptajn Otto Hermanns undersøgelser om slægtens vandring fra La Motte Chalençon gennem Schweiz og Tyskland til Fredericia.

Derudover har jeg tilbragt mange timer med studier på Rigsarkivet, som har mikrofilm af alle landets kirkebøger, deriblandt kirkebogen fra den reformerte kirke i Fredericia. Fra disse, som er ført på fransk, er medtaget enkelte udskrifter, som jeg har fundet typiske. Fra disse film vil eventuelle interesserede kunne finde mere.

Da slægten udvandrede fra Frankrig var navnet Armand, og det kaldte den sig også, da den i 1720-erne kom til Fredericia, men efterhånden ændredes navnet til Harmann og senere til Hermann. Her er navnet Armand gennemført, også når der i arkivalierne skrives Hermann.

- 1 Emil Johan Armand blev født i Fredericia d. 9. november 1852. I Tove Grandjeans: Stamtavle over Slægten Armand har han nr. 114. Han blev døbt i den reformerte kirke d. 5. december samme år. I kirkebogen, som er ført på tysk, er der ingen angivelse af fadderne. Derimod er der en anmærkning: Overgået til katolsk kirke ved indgåelse af ægteskab.
- Han var skomagermester og nådler og levede hele sit liv i Fredericia.
- Han blev viet i St. Knuds Kirke (katolsk) i Fredericia d. 4. maj 1877 af pastor Joh. von Euch til Emilie Charlotte Wander, se side: 27.
- Kirkebogen er ført på latin.
- Om deres liv og virke fortæller datteren Agnes i sine erindringer, side: 57.
- Emil døde d. 17. september 1909 og blev begravet på den nye kirkegård uden for voldene (Fredericia St. Knud).

EMIL ARMANDS FORELDRE NUMRENE 2 OG 3

2 Jean Armand, født d. 12. marts 1808. I kirkebogen, Rigsarkivets mikrofilm nr. 9110-73 står:

"Jean Hermann fils de Jacob Hermann et de Judith Honoré naquiet le 12 Mars 1808 et fût baptisé le 13 suivant. Son Parrain et sa Marraine sont M. Pierre Honoré et Susanne Hermann neé Hermann qui l'ont nommé Jean. Attesté J. Dalgas Pasteur."

Der er en uoverensstemmelse vedrørende Jeans moders fornavn. Her ved hans dåb kaldes hun Judith, men ifølge vielsesregisteret blev Jeans fader Jacob viet den 1. maj 1807 til Marie Honoré. Ved hendes dåb den 17. juli 1782 kaldes hun Marie. Pastor Dalgas må have gjort sig skyldig i en fejltagelse ved Jeans dåbsantegnelse. Jean var murermester og døde i Fredericia den 4. maj 1887. Den 27. april 1838 blev han i den reformerte kirke viet til:

3 Marie Honoré, som blev født den 4. oktober 1811 i Fredericia:

"Marie Honoré fille de Jacob Honoré et de Susanne Botlet sa femme neé la 4 Octobre et presenté au St. Baptieme le 5 Octobre. Son Parrain etait Lambert Botlet et sa Marraine Anne Marie Chrestensen, fille de Chresten Chrestensen."

Hun døde den 9. januar 1888 i Fredericia.

At både Jeans moder og hustru hedder Marie Honoré er en følge af de mange ægteskaber mellem beslægtede i Fredericia gennem 150 år. Fornavne var oftest opkald og er derfor også særdeles ensartede.

De havde 7 børn:

1. Marie født 1839
2. Susanne Elisabeth født 1841
3. Marie Elisabeth født 1843
4. Jacob født 1844
5. Peter Johan født 1847
6. Johan født 1850
7. Emil Johan, vores stamfader, født 9.11.1852

EMIL ARMANDS BEDSTEFØRELDRE NUMRENE 4 - 7

4 Jacob Armand, murermester, født den 7. august 1781 i Fredericia.

I kirkebogen står der:

"Le Mardi 7. Aût est né un fils à Jean Armand et de Jeanne Dupont ----- lakune ---- baptisé le lendemain 8, son Parrain a été Mathieu Honoré et sa Marraine Susanne Christine Feut."

Han døde 6. september 1859 i Fredericia. Den 1. maj 1807 blev han i Fredericia viet til:

5 Marie Honoré, født i Fredericia den 16. marts 1782. I kirkebogen læses:

"Le Samdi 16 Mars 1782 est né une fille à Jean Honoré et Esther Blond sa femme. Le 17 Juillet elle a été présentée au le St. Baptieme par Francois ? et Marie Feut fille de Louis Blond qui l'ont nommé Marie."

Hun døde samme sted 27. oktober 1846. Se bemærkninger under nr. 2 og 3.

6 Jacob Honoré blev født den 8. november 1776 i Fredericia. Døde samme sted 26. august 1849. Den 24. november 1797 blev han af pastor Dalgas viet til:

7 Susanne Bottelet, født den 9. september 1770 i Fredericia, død samme sted 11. april 1846. Slægten Bottelet er også udvandret fra La Motte Chalençon.

- o -

EMIL ARMANDS OLDEFØRELDRE NUMRENE 8 - 15

8 Jean Urie Armand, født den 10. maj 1742 i Fredericia, døbt 11. maj af pastor Hollard, faddere: Jean Friedericks Armand og Catherine Honoré. Død samme sted 1. december 1820. Den 9. april 1767 blev han

i den reformerte kirke viet til:

9 Jeanne Dupont, født den 20. juli 1737 i Fredericia, hvor hun også døde den 12. september 1812.

10 Jean Honoré

viet den 13. november 1777 til:

11 Esther le Blond, født den 18. oktober 1752 i Fredericia, død samme sted 11. december 1831.

12 Jacob Honoré, født ca. 1720, død i Fredericia 22. maj 1793. Han var broder til Emils tipoldeforældre nr. 17 og nr. 20. Den 27. januar 1746 blev han i Fredericia viet til:

13 Marie Deleuran, født den 17. juni 1725 i Fredericia, død samme sted 22. december 1767.

14 Jacob Bottelet, født 26. november 1737 i Fredericia:

"Le Dimanche 1. de Décembre 1737 après Midi a été baptisé par M. Bovet un fils né à Fredericia le Mardi 26 Novembre à Midi à Abraham Boitlé de Susanne Dufour sa femme. Il a présenté au St. Baptieme par Abraham Dupont et par Anne Villain, femme de M. Isaac Dupont imposé le nom Jacob."

Han døde i Fredericia den 9. august 1777. Den 12. november 1767 blev han viet til:

15 Elisabeth Feut, født i Fredericia den 22. oktober 1742, død samme sted 6. februar 1803.

EMIL ARMANDS TIPOLDEFØRELDRE NUMRENE 16 - 31

16 Jean Louis Armand, tobaksplantør og daglejer, født den 8. september 1715 i Hagenow i Mecklenborg, død før 1756 i Fredericia. Hustruen er da enke. Den 6. oktober 1737 blev han i Fredericia viet til:

17 Susanne Marie Honoré, født 1713 i Gross-Ziethen, Brandenburg. I kirkebogen står der:

"Le Dimanche après Midi 5 Octobre a été bénié publiquement par M. Bovet le Mariage de Jean Louis Armand natif de Hagenow fils de Jean Armand et de Susanne Elisabeth Perein avec Susanne Marie Honoré native de Gross-Ziethen fille de Pierre Honoré et de Marie Desmarets. Leur annonce ayant été duemont publicés par trois Dimanches consentifs sans qu'il y ait en aucune opposition."

Hun døde 3. juni 1769 i Fredericia.

18 Mathieu Dupont, tobaksplantør og oldermand i vognmagerlauget, født 1705, død i Fredericia 25. maj 1774. Den 12. marts 1729 blev han viet til:

19 Susanne Charnique, født i Granzow og død i Fredericia 9. maj 1767.

Deres børn:

1. Marie, døbt 5. marts 1730
2. Susanne, døbt 1. februar 1732, død 27.12.1734
3. Cathrine, født 16. december 1733
4. Jacob, født 18. juli 1735

Vores stammoder: 5. Jeanne, født 20. juli 1737, død 12.9.1812
gift 9.4.1767 med Jean Urie Armand (nr.8)

6. Susanne, født 12. juli 1741, død 10. marts 1742
7. Mathieu, født 5. marts 1743
8. Jean, født 7. april 1745
9. Olympe, født 21. juli 1747, død 31. marts 1749
10. Olympe, født 26. juli 1750

20 Pierre Honoré, født 1711 eller 12 i Brandenburg. Den 22. maj 1735 blev han i Fredericia viet til:

21 Judith Feut, som døde 18. marts 1783 i Fredericia.

22 Louis Blond, født 1692 i Brandenburg, død i Fredericia 22. november 1781. Hans hustru var:

23 Marie Betacq, født 1690, død i Fredericia den 10. juli 1784.

Deres børn:

1. Marie, født 20.09.1730, død 12.03.1784
2. Sara, født 04.10.1734, død 16.01.1798
3. Louis, født 03.12. ? død 17.02.1820
4. Daniel, født 05.05.1744, død 16.01.1747
5. Daniel, født 06.01.1748, død 03.10.1831
6. Esther, født 18.10.1752, død 11.12.1831

De døde alle i Fredericia. Sidstnævnte Esther blev gift med Jean Honoré, og de blev vore stamforældre nr. 10 og 11.

24 Pierre Honoré, født ca. 1686 i Mons, Hainaut i Belgien, død 16. oktober 1785 i Fredericia. Den 21. oktober 1706 blev han viet til:

25 Marie Desmaretz, født ca. 1687 i Granzow, død 7. marts 1763 i Fredericia.

26 Jean Deleuran, født 1702 i Bergholz, død 1. september 1782 i Fredericia. Viet første gang 26. januar 1724 med vores stammoder Anne le Blond.

Viet anden gang med Marie Lebove, som var født 1681 i Friesenheim. Hun døde 24. september 1745 i Fredericia.

Viet tredje gang 2. november med Anne Dufresne, født 1722, død 31. juli 1760 i Fredericia.

27 Anne le Blond, født 1698, død 1. juli 1737 i Fredericia.

28 Abraham Bottelet, født 1699, død 17. maj 17 ? i Fredericia. Den 7. februar 1729 blev han viet til:

29 Susanne Dufour, født 1708 i Brandenburg, død 23. april 1782.

30 Lambert Feut, født 1706. Hans hustru var:

31 Susanne Dufresne, født 1714.

- o -

EMIL ARMAND TIP-TIPOLDEFØRELDRE NUMRENE 32 - 63

32 Jean Armand, født 1672 i La Motte Chalencon i Dauphiné, uldkammer i Brandenburg og Mecklenburg, tobaksplantør i Fredericia. Han døde 1. juni 1747. I kirkebogen står der:

"Le Jeudi au soir 1. Juin est mort à Fredericia Jean Armand Refugeé Francois, natif de Grenoble, il était agé d'environ 74 ans, il a été enterré le Lundi suivant dans notre Cimetière ordinaire. M. Hollard."

Han blev gift første gang med vores stammoder:

33 Marianne Coucy, født 21. januar 1687 i Mannheim, død 1717 i Mecklenburg.

De havde 6 børn:

1. Jean Nicolas, født 1704
2. Abraham, født 1706
3. Anne Marguerite, født 1708
4. Charles, født 1712
5. Henry Auguste født 1714, assistent ved negotien på Kinafarereren: "Kongen af Danmark". 1748 var han gift og boede i København.
6. Jean Louis, født 8. september 1715 i Hagenau, død før 1756, se nr. 16.

Jean Armand blev gift anden gang ca. 1718 med Susanne Elisabeth Perrin, født 25. maj 1696 i Stendal, Brandenburg, død 13. februar 1767 i Fredericia.

34 Pierre Honoré, samme som nr. 24, gift med:

35 Marie Desmarets, samme som nr. 25.

38 Caspar Charnique, født ca. 1668, død 13. august 1728 i Fredericia, gift med:

39 Marie la Bove, født 1681 i Friesenheim, død 24. september 1745 i Fredericia.

Deres børn:

1. Susanne, født i Granzow, død 9. maj 1767, gift med Mathieu Dupont, født 1705 (vore stamforældre)
2. Marie, født ca. 1710, død 6. marts 1777
3. Jean Caspar, født 1712 i Granzow, død 6. februar 1743 i Fredericia.

Marie la Bove blev gift anden gang 13. november 1737 med Jean Deleuran, født 1702, død 1. september 1782 i Fredericia.

40 Pierre Honoré, samme som nr. 24, gift med:

41 Marie Desmarets, samme som nr. 25.

42 Etienne Feut, født ca. 1659, gift første gang med:

43 Anne Conradt

(eller):

43 Anne Schneider, Etienne Feuts anden hustru.

44 Daniel le Blond, født 1660 i Morgue, Picardiet, død 30. juni 1737 i Fredericia.

45 Marie Berthe, død 17. marts 1732 i Fredericia.

Daniel le Blonds børn med Marie Berthe:

1. Louis, født 1692 i Brandenburg, død 23. november 1781 i Fredericia, gift med Marie Betacq (vore stamforældre)
2. Abraham, født ca. 1704, død 22. maj 1722
3. Judith, gift 25. september 1727 med Abraham Claude Maire (stamfader til slægten Le Maire, København)
4. Anne, født 1698, død 1. juli ? i Fredericia

52 Pierre Deleuran, født 1668 Friesenheim, indvandret i Bergholz Brandenburg 1687, død 1723 i Fredericia, viet 9. februar 1693 til:

53 Esther Hurtienne, født i Calais, død 7. april 1742.

De havde 7 børn:

1. Pierre, født 22. januar 1694
2. Abraham, født 28. oktober 1695
3. David, født 29. november 1697
4. Jacque, født 25. marts 1701
5. Jean, født i Bergholtz 1702
død i Fredericia 1. september 1782
6. Isaac, født 25. marts 1705
7. Esther, født 1. september 1708

54 Daniel le Blond, se nr. 44

55 Marie Berthe, se nr. 45

56 Jean Bottelet, Merlieu Frankrig, Isère Grenoble.

57 Sarah Devrienne

58 Pierre Dufour. født ca. 1666

59 Judith Gante, død 25. oktober 1740 i Fredericia.

60 Etienne Feut, se nr. 42.

61 Anne Conradt eller Anne Schneider, se nr. 43.

62 Lambert Dufresne, født i Flandern.

63 Susanne Capelin

- o -

EMIL ARMANDS TIP-TIP-TIPOLDEFØRELDRE

64 Jean Armand, født 1650 i La Motte Chalençon, landbruger og kobbersmed, død 17. januar 1731 i Berlin.

65 Marie Clevans

66 David Coucy, tobaksplantør.

67 Marie Becard

104 Michel Deleuran, født i Pay-bas, død i Friesenheim.

105 Esther Devantier

- o -

EMIL ARMANDS TIP-TIP-TIP-TIPOLDEFØRELDRE

var

Jacob Armand, gift med

Madeleine Nicolas. De levede i La Motte Chalençon.

De havde 3 børn:

1. Catherine, født 1641 i La Motte
2. Marie, født 1643 i La Motte
3. Jean Armand, se nr. 64

- o -

O D E N S E - S L Æ G T E N

EMILIE CHARLOTTE WANDER OG HENDES FORFÆDRE

ÆNEOVERSIGT

	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
TIPOLDE- FORÆLDRE													PESMUS CHRISTENSEN LIMKILDE	ABBELØVE HANSDATTER LUND		
ØLDE- FORÆLDRE	8		9		10 SEVERIN BRUUN		11 ELISABETH PEDERSD.		12		13		14 CHRISTIAN LIMKILDE		15 ANNE MARG. NEMFER	
BEDSTE- FORÆLDRE	4 JOHANNES CONRAD WANDER			5 NICOLINE BOLETTE BRUUN				6 AUGUST ERNST SCHLÜTER			7 ANNE CATHRINE LIMKILDE					
FORÆLDRE	2 SEVERIN WILHELM WANDER						3 AUGUSTA FREDERIKKE SCHLÜTER									
	1 EMILIE CHARLOTTE WANDER															

EMILIE CHARLOTTE WANDER - ODENSE SLÆGTEN

1a Emilie Charlotte Wander

Ifølge Middelfart kirkebog blev hun født 17. august 1853 under moderens besøg hos dennes forældre i St. Hans Sogn i Odense. Ifølge overlevering var moderen på besøg hos søsteren Ane Regine, gift med købmand Clemens Døcker i Odense. Hun blev døbt 5. september 1854 i Middelfart kirke. Faddere: Madamerne N. B. Frederiksen og E. F. S. J. Meiborg af Kerteminde, Faderen, Købmand P. B. C. Iishøj og Gartner M. P. Clausen alle af Middelfart. Hun blev viet den 4. maj 1877 i Fredericia St. Knuds Kirke (katolsk) til skomagermester Emil Johan Herman. Efter dennes død i 1909 flyttede hun til Roskilde, hvor hendes datter Johanne var bosat, og her døde hun den 26. september 1925. St. Laurenti Kirke (katolsk).

Datteren Agnes fortæller i sine erindringer om Emil og Emilies liv og virke side 57.

Desuden fortæller hendes barnebarn sædeles smukt om sin mormor og om det gode forhold, som hun havde til hende side 47.

EMILIE WANDERS FORÆLDRE NUMRENE 2a og 3a

2a Severin Wilhelm Wander, malermester, senere fotograf blev født i Odense St. Hans Sogn den 19. september 1824, hjemmedøbt 25. samme måned, i kirken 4. august 1826. Faddere: Madame Bruun og Jfr. Lange, Skomagermester M. Frandsen og Kobbersmedemester Stokmann, Madame Nielsen og Jfr. Rasmussen, Rebslagermester Petersen og Kobbersmedesvend J. Bruun.

Han døde 26. oktober 1890 i Grumstrup Vedslet Sogn 66 år. Han og hans kone tilbragte deres sidste år i et lille hus, som de købte i Grumstrup ved Horsens.

Den 28. februar 1853 blev han i St. Hans Kirke i Odense viet til:

3a Augusta Henriette Frederikke Schlüter. Forlovere var Brudgommens

Morbrødre: Kobbersmed J. P. Bruun og Drejer J. Bruun. Augusta blev født 11. oktober 1815, Odense St. Knud, døbt 30. oktober. Faddere: Jomfru Lovise Limkilde og Mariane Schiøt, Barnets Fader, Typhographist Fritz Schlüter (faderens tvillingebroder) og Christian Limkilde, købmand i Odense.

Det er Augustas andet ægteskab. Hun var først gift med musiklærer Carl Wilhelm Robert Baarts, med hvem hun havde to børn. Den ældste hed Ernst Robert Wilhelm Baarts. Ved hans komfirmation i Odense kaldes han søn af afd.musiklærer Carl Wilh. Robert Baarts. Denne søn, som havde flere efterkommere, havde nogen forbindelse med Emilie Wanders datter Johanne. - Den yngste Hugo Albert Constantin Baarts blev født 26. maj 1846. Han blev dekorationsmaler og rejste til Tyskland, hvor han døde i Wittlich 1. april 1897 i sit 48. "Lebensjahre".

Da Augusta blev gift med Severin Wander, oplyses det, at hun er enke efter musiklærer Baarts. Men i folketællingen for 1850 finder vi:

Windegaden No 505 Odense folio 101

Ernst Schlüter	61 Aar	Hannover	Kjøbmand
Cathinca Limkilde	57 Aar	Odense	Hans Hustru
Augusta Schlüter	33 Aar	Odense	fraskilt
Wilhelm Baarts	3 Aar		
Albert Baarts	1 Aar		

Augusta må da være blevet skilt og er flyttet hjem til sine forældre med sine to drenge.

I tællingen Middelfart 1870 finder vi: Østergade

Severin Wilhelm Wander	45 Aar	Odense	Maler
Augusta Henriette Frederikke Wander	54 Aar	Odense	Hans Hustru
Emilie Charlotte Wander	16 Aar	Odense	Barn
Rudolf Wander	14 Aar	Middelfart	Barn
Frederik Hannibal Wander	12 Aar	Middelfart	Barn

Sidstnævnte blev af familien kaldt for onkel Fritz.

Efter sin mands død tilbragte Augusta Wander sine sidste år hos

datteren Emilie, gift med skomagermester Emil Hermann i Fredericia. Dette har hendes to børnebørn ofte omtalt. Formodentlig har hun dog beholdt sit hjem i Grumstrup ved Horsens, for ifølge udskrift fra Vedslet Sogns Kirkebog døde hun i Grumstrup den 29. marts 1898 82 år gammel.

- o -

EMILIE WANDERS BEDSTEFØRELDRE NUMRENE 4a - 7a

4a Johannes Conrad Wander, sadelmagermester. Hans oprindelse har ikke kunnet findes. Hærens Arkiv oplyser, at eskadronsadelmager Johannes Conrad Wander synes at være tilgået Fyenske Regiment lette Dragoners 4' Eskadron inden for tidsrummet 1813-14, og i en lønningsliste dateret Odense 13.9.1826 angives han endnu for året 1814 at have 4 rigsdaler og 72 skilling til gode.

I Odense Vor Frue Kirkebog 1833 læser man:

"Johannes Conrad Wander

Fandtes druknet i Aaen ved Ejby Mølle. Dødsdag: 14. September 1833. Begravelsesdag: 18. September 1833. Stand, Haandtering og Opholdssted: Sadelmager paa Fattiggaarden. Alder: 40 Aar."

Oplysning har ikke kunnet findes om vielsen med:

5a Nicoline Bolette Bruun, Emilie Wanders farmor. Hun blev født den 1. april 1797 i Odense St. Hans Sogn.

I kirkebogen står der:

"Løverdag Morgen Kl. 2 den 1. April blev Severin Bruun Bendrejer og Kone Elisabeth Pedersdatter en Datter født, den 7. August døbt Nicoline Bolette. Faddere vare: Madame Haugsted bar Barnet, Jomfru Theilgaard gik hos, Købmændene Berg og Bircherod og Guldsmed Schytte."

Efter Johannes Conrad Wanders triste død giftede Nicoline Bolette Bruun sig ifølge Kerteminde Kirkebog med skomagermester Poul Frederiksen 29 år 4. januar 1834. Forlovere var Sadelmager Lousen og Skomager Erik Bom i Kerteminde.

Poul Frederiksen døde 15. januar 1848, 43 år gammel i Kerteminde. I Kerteminde skifteprotokol 1832-52 er der folio 350-351 skifte efter Poul Frederiksen. Enken hed Nicoline Bolette, født Bruun. Han efterlod sig ingen børn.

Hun døde 21. april 1872, 75 år gammel i Kerteminde, hvor hun boede hos sin datter Emilie og dennes mand Rudolf Meiborg. Emilie Wander og hendes broder Rudolf er opkaldte efter dette ægtepar.

6a August Ernst Philip Schlüter, købmand i Odense. Han blev født ca. 1789 i Hannover eller muligvis i Altona. Levede 23.11.1860 i Middelfart. Mere om August Schlüter se side 53.

Den 8. januar 1814 blev han i Odense St. Knuds Kirke viet til:

7a Ane Cathrine Limkilde, døbt den 8. april 1791 i Odense St. Knud. Fru Dorrein bar Barnet, Jomfru Bang gik hos. Faddere: Major Holm, Kammerjunker von Scholten og Kammerjunker von Sehested. Ved Brylluppet var forloverne: Købmand C. Limkilde og Købmand Clemens Døcker. Limkilde var brudens fader og Døcker hendes svoger gift med søsteren Ane Regine, døbt 21. december 1785 og død 2. november 1845.

Vielsen blev forrettet hjemme ifølge bevilling af 29. december 1813.

Købmand Schlüters hustru kaldes ved dåben Ane Cathrine, ved folketællingen 1801 Thrine 9 år, ved vielsen 8.1.1814 Anthonette Cathrine, ved tællingen 1850 Cathinca 57 år, og endelig ved tællingen 1855 Ana Cathrine 64 år.

Ifølge Middelfart skifteprotokol 1844-66 folio 435:

"1860 d. 23. November anmeldte Købmand Schlüter af Odense, at hans Kone Anthonette Cathrine, født Limkilde, sidst afvigte Nat er afgået ved Døden under hendes Ophold hos Malermester Wander her i Byen efterladende sig myndige børn."

EMILIE WANDERS OLDEFORÆLDRE NUMRENE 8a - 15a

Af disse kender vi Nicoline Bruuns forældre nr. 10a og 11a, samt Ane Cathrine Limkildes forældre nr. 14a og 15a.

10a Severin Bruun, bendrejer er født ca. 1773, men han synes ikke at være født i Odense. Vi finder ham første gang i Odense St. Knuds Kirkeborg 1796:

"D. 16de September blev i Ole Nielsen Haarskærers Hus trolovet Bendrejer Severin Bruun med Pige:

11a Elisabeth Pedersdatter tjenende hos Landstingshører Rasmussen.

For hvis Lovlighed iøvrigt indestod som Forlovere efter skriftlig givne Revers og Bevis: Ole Nielsen Haarskærer og Peter Petersen Bendrejer."

Severin Bruun døde 20. oktober 1823 i Odense Vor Frue Sogn, 50 år. Hans enke Elisabeth var ifølge Odense skøde og panteprotokol m 30 folio 241 endnu levende den 20. december 1839.

14a Christian Limkilde, parykmager og håarskærer, senere købmand i Odense. Han blev døbt i Odense St. Knuds Kirke den 12. januar 1759. Fik borgerskab sammesteds i 1784 og som handelsmand 1787. Han døde i Odense St. Knuds Sogn 14. februar 1833.

Ifølge St. Knuds Kirkebog døde den 2. maj 1825 købmand Rasmus Limkildes kone:

15a Ane Margrethe, født Kiemfer, 77 år.

- o -

EMILIE WANDERS TIPOLDEFORÆLDRE NUMRENE 28a og 29a

28a Rasmus Christensen Limkilde, rugbrødsbager, småhandler, savskærer, født ca. 1720, begravet 22. marts 1806 i Odense St. Knuds Sogn, 86 år, viet 15. april 1757 i Odense St. Knud til:

29a Abelone Hansdatter Lund, som døde 12. oktober 1793 i Odense St. Knuds Sogn, 82 år.

- o -

E F T E R S L Æ G T E N

Agnes Hermanns efterkommere side 36
Johanne Hermanns efterkommere..... side 43

EMIL OG EMILIE HERMANNNS EFTERKOMMERE

Den ældste af ægteparrets to børn var Agnès Vilhelmine Augustine.

Hun blev født i Fredericia den 20. oktober 1878 og blev døbt den 24. oktober i St. Knuds Kirke (katolsk).

I sine erindringer fortæller Agnes om sin trygge barndom i Fredericia, om sit ægteskab med Carl Pedersen og 20 år i Esbjerg. Hun fortæller om sin kamp som enke efter Carls død for sig og sine 4 børn, og om 20 års ægteskab med Harry Holstein og tilsidst om sine år hos Else og Kristen.

Den 7. november 1904 blev hun viet i samme kirke til postekspedient Carl Vincent Pedersen, født 22. januar 1871 i Hurup Østjylland (Østerhurup). (Se slægtsbog for Niels Christian Pedersen og Karen Marie Andersen).

Han døde den 29. februar 1916 i Esbjerg, Vor Frelser Sogn.

Agnès blev gift anden gang den 11. maj 1932 med pensioneret skibsfører Harry Vilhelm von Holstein, som var født i Nr. Alslev på Falster den 7. april 1873 (se Danmarks Adels årbog). Han døde den 4. december 1952 i Frederiksværk. Bisat i Urnehallen Bispebjerg Krematorium.

Efter Harry Holsteins død solgte Agnes huset i Frederiksværk og flyttede til sin datter og svigersøn i Als ved Hadsund, på første sal i deres hus. Her tilbragte hun 10 gode år i kærlighed og god forståelse med Else og Kristen og deres børn. Sine to sidste år tilbragte hun på frk. Svejgårds plejehjem i Mariager. Frk. Svejgård ydede Agnes en meget opofrende og kærlig pleje. Her døde hun den 15. januar 1964. Hun ligger begravet på kirkegården i Als.

AGNES HERMANN'S EFTERKOMMERE

Hendes børn med Carl Pedersen:

- A. Helge
- B. Olaf
- C. Else
- D. Erik

A Helge Ansgar Pedersen, født i Esbjerg 28. december 1905, døbt 1. januar 1906 i St. Nikolaj Kirke (katolsk). Mellemskoleeksamen, udlært maskinarbejder, første og anden del af maskinisteksamen i Århus, samt elektroinstallatørprøven. Sejlet i marinen, D.F.D.S. og Ø.K. Blev den 24. august 1932 viet på Frederiksberg Rådhus til sin kusine Bodil Hedevig Pedersen, født 3. marts 1905 (se slægtsbog for Niels Chr. Pedersen, Harald Pedersens efterkommere). Ægteparret grundlagde i 1932 bageriet "Bodil", som nu videreføres af sønnen Nils Armand. De bor dels på landet i Ordrup, St. Merløse dels på Frederiksberg, og Helge deltager stadig som afløser i bageriet (1982).

Deres børn:

- a. Carl Erik
- b. Anne Marie
- c. Nils Armand
- d. Ingerlise Armand

a Carl Erik Gylling (navneforandring) er født den 2. april 1934 på Frederiksberg. Nysproglig student. Uddannet som pædagog ved forskellige institutioner i Sverige, Tyskland, Schweiz og Sydafrika. Lærer ved Vidarskolen og Rudolf Steiner Skolen i Hjortespring. Viet 19. december 1959 i Arlesheim, Schweiz til Kirsten Gylling, der er født 29. januar 1938 i Helsingør. Nysproglig student, børnehavelærer ved Rudolf Steiner børnehaven. De bor nu i Bagsværd.

Deres børn: 1. Michala, født 11.2.1962 i København
 2. Nina Marie, født 8.6.1966 i Holbæk

b Anne Marie Pedersen, født den 26. maj 1938 på Frederiksberg. Realeksamen, tre år som au-pair pige i Paris og USA, børnehavelærer fra Frøbel Seminariet i København. Den 19. august 1961 viet på Frederiksberg Rådhus til Erik Lennart Lundström, ingeniør, født 30. juni 1927 i Västerås, Sverige. Efter mange års beskæftigelse med plantemedicin i Järna i Sverige er de nu flyttet til Lystrup ved Slangerup, hvor de har påbegyndt en virksomhed til fremstilling af plantefarver.

Deres børn: 1. Kristina Torbjörk, f. 26.2.1963 i Södertälje
 2. Vidar Johannes, født 21.1.1966 i Södertälje
 3. Nanna Marie, født 28.7.1968 i Södertälje

c Nils Christian Armand Pedersen, født 16. april 1942 på Frederiksberg. Realeksamen, uddannet som bager og driver nu bageriet "Bodil" (biodynamisk brød). Viet på Frederiksberg Rådhus 20. maj 1961 til Annelise Larsen, født 8. februar 1942 i København. Efter realeksamen arbejdede hun to år som kontorassistent og deltager nu særdeles aktivt i bageriets drift.

Deres børn: 1. Lisbeth Armand, født 13.8.1961 i København
 2. Susanne Armand, født 21.8.1966 i København

d Ingerlise Armand Pedersen, født 31. marts 1946 på Frederiksberg. Præliminæreksamen fra Vidar Skolen i Hellerup. Viet 7. februar 1966 til Jan Husted Madsen, rigger og træskærer, der er født 25. februar 1939 i København. De boede et år i Israel, derefter 4 år i Australien. De boede en del år i Jylland, hvor hun læste sprog på Handelshøjskolen i Århus og var herefter ansat som korrespondent. Ægteskabet blev opløst i 1981. Hun bor nu i Lyngby med deres 3 børn:

1. Ari Husted, født 4.11.1968 i Australien
2. Tor Husted, født 27.11.1970 i Australien
3. Mia Janette Husted, f. 3.2.1972 i Holbæk

- o -

B Olaf Gunnar Pedersen, født 25. juli 1907 i Esbjerg (døbt i katolsk kirke). Realeksamen, 18 måneder som cykelbud for DSB, 6 måneder radiotelegrafskole med certifikat. 1925-29 mesterlære i Ø.K. exportafdeling. 1929-31 Ø.K. i Kuala Lumpur, 1931-34 Ø.K. i Singapore. Volontør ved Novos filial i Berlin, 1934-67 Novo, København. Viet den 12. august 1934 i Cottbus, Tyskland til Charlotte Bondy, født 18. juni 1912 i Forst Lousites, Tyskland. De lever nu som pensionister i Fredensborg.

Deres barn:

a Sonja Pedersen er født den 8. februar 1935 i København, Sions Sogn. Realeksamen og uddannet fotograf, ansat ved forskningen på Rigshospitalet. Viet 21. december 1957 i København til Karl Leopold Vincent, født 8. juni 1933 i Wien, overingeniør ved L.K.- N.E.S. De bor i Søllerød.

Deres børn: 1. Marianne, født 14.5.1960 i Gentofte
 2. Gert, født 21.1.1966 i Søllerød

- o -

C Else Emilie Pedersen, født 17. august 1909 i Esbjerg, viet 16. november 1930 i Ansgar Kirke i Ålborg til Kristen Frederiksen, født 8. august 1905 i Als ved Hadsund. Han er murer og har bygget en væsentlig del af husene i Als, hvor de har boet hele deres liv. Han er meget musikinteressert, en arv efter faderen, landsbyspillemand Jens Frederiksen, og har været med i flere orkestre, mest

som hornblæser. Desuden har han været bibliotekar, og han er stadig kordegn og kirkesanger i Als og Hurup. De er nu pensionister i Als.

Deres børn: a. Grete
 b. Hans
 c. Agnete

a Grete Frederiksen, født 22. juli 1931 i Als, uddannet sygeplejerske. Viet i Bjernede Kirke 25. april 1953 til Peter Nielsen, født 3. februar 1930 i Ulstrup, Gørlev Sogn. Han er chauffør, og de bor i Rosted ved Slagelse.

Deres børn: 1. Poul Erik, født 25.07.1954 i Stenlille
 2. Anne Lise, født 11.11.1955 i Fjenneslev
 3. Arne, født 12.06.1959 i Havrebjerg

Poul Eriks barn med Lissie Bennedsen: Joan Bennedsen er født den 14. juni 1975 i Skælskør. Det er Agnes Hermanns første tip-oldebarn. Poul Erik Nielsen blev viet den 12. juli 1980 til Charlotte Krämer, der er født den 5. juni 1962.

Anne Lises barn med Per Rønnow Andersen: Thomas Rønnow Andersen er født den 17. oktober 1977.

b Hans Frederiksen, født den 26. februar 1938 i Terndrup. Realeksamen og udlært som maskinarbejder på Novo. Uddannelse som maskiningeniør fra Københavns Teknikum. Driftsingeniør hos Superfos Glasuld i København. Nu ansat på Novo. Viet 27. august 1960 i Lynge Kirke ved Sorø til Jytte Lydia Jensen, født den 15. marts 1940. De bor på Amager.

Deres børn: 1. Hanne, født 29.5.1964 i København
 2. Henrik, født 17.7.1967 i København

c Agnete Frederiksen, født den 15. februar 1945 i Als, er uddannet som barneplejerske. Viet i Als Kirke 17. april 1965 til Egon Christensen, der er født 4. juli 1944 i Vorup. Han er maskinarbejder, og de bor i Randers.

Deres børn:

1. Poul Aage, født 30.10.1965 i Randers
2. Erik, født 28.11.1966 i Spentrup
3. Niels Henri, født 06.06.1972 i Randers

- o -

D Erik Vincent Pedersen, født den 11. januar 1911 i Esbjerg. Efter realeksamen i 1927 tog han ud at sejle. Bestod skibsførereksamen i København 1937. Blev samme år ansat som styrmand på een af Store Nordiske Telegrafselekskabs kabeldampere i Shanghai. Ved krigsudbruddet i 1940 forlod skibet Shanghai under engelsk flag. Efter mange farefulde sejladsere, tilsidst som skibsfører forlod han Store Nordiske under et ophold i Cape Town. Han sejlede derefter som skibsfører i et sydafrikansk selskab, indtil han i 1953 blev stevedore i samme selskab. Blev senere stevedore superintendent i Port Elizabeth.

Blev 12. oktober 1948 gift i Cape Town med Iris Megatta, kaldet Meg, der er født i Melbourne, Australien 26. november 1909.

Deres barn:

a Niels Erik blev født i Cape Town den 9. april 1949, men døde sammesteds 3. maj 1953.

Megs datter af første ægteskab: Louise Stephen blev født i Sydney 2. december 1942, nu gift med Georg Evans og bosiddende i Sydney.

Erik og Meg bor nu i Cape Town som pensionister.

- o -

Emil og Emilies anden datter var:

Johanne Ansgaria Augusta. Hun blev født den 6. april 1880 i Fredericia og blev døbt i den katolske St. Knuds Kirke. Her blev hun den 14. oktober 1908 viet til snedkermester Georg Frederik Jacob Eli Christian Weitzmann, født den 30. december 1881 i Sneslev, Frøslev sogn, søn af købmand Georg Weitzmann.

Om sine forældre fortæller deres ældste datter Sigrød Høltzer:

"Min moster Agnes har i sine erindringer fortalt udførligt om barnsomshjemmet i Fredericia. Denne beskrivelse er i overensstemmelse med de beretninger, jeg har fra min mor Johanne (Jeanne) Weitzmann, født Hermann - dog så min mor med noget mildere øjne på sin katolske opdragelse, idet hun til sine dages ende satte sin kirke uendelig højt.

Da Johanne Hermann forlod skolen, blev hun ansat på et kunstforlag i Fredericia, hun havde lyst til at kolorere kort o.l. Her opdagede man hendes gode evner, og hun kom på handelskole. Da hendes chef, Peter Alstrup flyttede forlaget til København, flyttede Johanne med. Hun havde en udmærket stilling hos ham i mange år og beskrives fra den tid som en dygtig, glad og livlig pige.

Gennem sit arbejde i København traf hun fotograf Johan Weitzmann, og hos ham og hans hustru fandt hun sit andet hjem. Det var også dem, der døbte hende om til "Jeanne", og det var hos dem, hun mødte sin skæbne.

Johan Weitzmanns yngre og meget livsglade broder Eli fra Roskilde kom på besøg. Eli blev straks forelsket i Jeanne, og efter adskillige frierier var der atter bryllup i den lille katolske kirke i Fredericia.

Denne gang havde brudeparret fælles tro. Gennem sit arbejde som snedker i Roskilde var Eli kommet i nær forbindelse med katolske kredse, han var blevet interesseret i katolicismen, tog undervisning og konverterede.

Det lykkelige ægteskab blev velsignet med 4 børn - Sigrød,

Erik, Inga og Edith (Ditte).

Gennem 40 år drev Eli Weitzmann egen virksomhed i Roskilde, først startede han en møbel- og ligkisteforretning i forbindelse med værksteder i St. Olsgade - desværre brændte både værksteder og forretning ned til grunden. Eli Weitzmann var dog hurtigt igang igen, han byggede en møbelfabrik lidt uden for Roskilde, en periode eksporterede han møbler til Norge og Sverige; men skæbnen var atter ude efter ham. Denne gang i form af en uheldig kompagnon samtidig med, at eksporten til Norge stoppede. Firmaet måtte lukke. Heller ikke denne gang lod Eli sig slå ud, han "spyttede i næverne" og tog fat igen.

Han døde den 9. april 1950, 68 år gammel efterladende sin kone i sikre kår. Jeanne døde i en alder af 78 år, den 28. december 1958 - begge ligger begravet i Roskilde.

Vi fire søskende har kun haft smukke og gode minder fra vort lykkelige barndomshjem."

ELI WEITZMANN OG JOHANNE HERMANNS EFTERKOMMERE

Deres børn: A. Sigrid
 B. Erik
 C. Inga
 D. Edith

A Mary Agnes Sigrid Weitzmann, født i Roskilde 19. juli 1909. Uddannet som kontorassistent ved F.D.B. i Roskilde - virkede som dansk korrespondent samme sted i 7 år.

Blev den 11. juli 1937 viet i den katolske kirke i Slagelse til Carl Johan Høltzer, født i Roskilde 14. november 1906, som efter realeksamen blev uddannet som manufacturist i Roskilde, supplerende uddannelse hos Hermann Tietz, Hamburg. Siden 1936 bosat i Odense, hvor han havde stilling som handelsrejsende indtil pensionsalderen.

Ægteparret lever nu som pensionister i Odense.

Deres børn: a. Anne Marie
 b. Jane Benedikte

a Anne Marie Høltzer er født 12. september 1941 i Odense. Efter endt skolegang uddannet 3 år på Det Fynske Kunstakademi, arbejdede som freelance med stofmaling o.l. - Blev den 31. maj 1963 viet til Erik Ingemann Olesen, født i Odense 10. oktober 1942, assurandør ved Hafnia.

Deres børn: 1. John, født 24.08.1963 i Odense
 2. Christian, født 29.11.1965 i Odense
 3. Christel, født 22.02.1973 i Odense

b Jane Benedikte Høltzer, født 8. april 1946. Manufakturekspedient - blev den 31. maj 1963 viet til Teddy Arne Kryger Rasmussen, født i Odense 21. maj 1942, udlært som kleinsmed, ansat ved Odense Kommunale Varmeforsyning.

Deres børn: 1. Henrik, født 22.10.1963 i Odense
 2. Tina, født 02.02.1969 i Odense

B Erik Emil Eli Weitzmann er født i Roskilde den 2. januar 1912. Efter mellemskoleeksamen blev han udlært som elektriker, tog eksamen som elektroinstallatør, startede egen virksomhed i Roskilde, som han drev til sin død den 29. oktober 1981.

Han blev viet den 3. maj 1937 i St. Knuds Kirke i Fredericia til sygeplejerske Åse Elisabeth Spetzler Pedersen, født i Taulov ved Fredericia den 6. april 1912. Hun arbejdede i en årrække som afdelingssygeplejerske på St. Hans Hospital.

Deres børn: a. Kirsten
 b. Poul Erik
 c. Karen Lisbeth
 d. Jørgen
 e. Bente

a Kirsten Weitzmann er født i Roskilde den 23. juni 1938, uddannet som kontorassistent. Blev viet i St. Laurentii Kirke i Roskilde den 6. december 1961 til turistchauffør Harry Jørgensen, født den 16. marts 1931.

Kirsten Weitzmann døde den 8. marts 1965.

Deres barn: 1. Birgit, født 3. november 1962 i Roskilde

b Poul Erik Weitzmann er født i Roskilde den 20. maj 1939. Tog realexamen, blev udlært som elektriker, hvorefter han arbejdede sammen med faderen i 25 år. Fra 1. maj 1982 ansat ved Roskilde kommune.

Han blev den 28. december 1973 på Rådhuset i Roskilde viet til Gerda Elkjær, født 10. september 1949 i Taulov ved Fredericia, uddannet og fungerende som sygehjælper ved sygehuset i Roskilde.

Deres børn: 1. Heidi, født 22.10.1973 i Roskilde
 2. Poul, født 28.03.1977 i Roskilde

c Karen Lisbeth Weitzmann er født den 3. maj 1942. Efter mellem-skoleeksamen uddannet som ekspedient i Magasin i København, ansat i forskellige forretninger i Roskilde.

Blev viet i St. Laurentii Kirke i Roskilde den 16. juni 1965 til faktor Frede Fischer Hansen, som er født den 16. marts 1941 i Rudbøll i Sønderjylland. De er bosat i Roskilde.

Deres børn: 1. Klaus, født 25.05.1969 i Roskilde
 2. Lars, født 04.12.1970 i Roskilde

d Jørgen Weitzmann er født den 11. maj 1950. Student, bygningsingeniør, ansat ved DSB. - Bor i Roskilde.

e Bente Weitzmann er født i Roskilde den 13. december 1952. Realeksamen, uddannet socialpædagog. Ansat ved Jens Olsens Ungdomsskole i Nivå.

C Inga Ragnhild Birgitta Weitzmann, født i Roskilde den 27. juli 1913. Uddannelser: Barneplejerske, dameskrædderinde, afspændingspædagog. Havde nogle år eget institut i Odense. Blev den 28. juni 1969 viet i Thomas Kingos Kirke i Odense til hovedkasserer Egon Bredbjerg Nielsen (nu navneforandring til Weitzmann), født i Odense den 7. januar 1909. De lever nu som pensionister i Odense.

D Edith (Ditte) Elisabeth Weitzmann, født den 6. februar 1916 i Roskilde. Uddannet som maler på Den Kongelige Porcelænsfabrik, virkede samme sted som overmaler (undervisning) i en årrække. Blev 3. juli 1971 viet i den katolske kirke i Tåstrup til gartner Theodor Cornelius (Balder) Berkhout, født 21. april 1913 i Heerhugowaard, Holland.

Ditte, som beholdt sit pigenavn, overtog efter Jeanne Weitzmanns død barndomshjemmet i Roskilde. Hun dyrker nu sammen med sin mand, som også er kunstudøvende, de fælles interesser.

- o -

Sigrid Høltzer fortæller om sin mormor Emilie Wander

Jeg, der er den ældste datter af Emilie Hermann's yngste datter Johanne, havde den lykke i mine første 13 leveår daglig at have min mormor omkring mig. Hun havde altid god tid til at fortælle eller lytte - hun var der bare.

Naturligvis kom min mormor på den måde til at præge min barndom enormt, desværre fik det en brat og dog langvarig afslutning, idet min mormor fik en hjerneblødning og måtte tilbringe sine sidste 4 leveår i en hospitalsseng - lammet og talehæmmet. Hun var 73 og jeg 17 år, da hun døde.

Efter hendes mand Emil Hermann's død i 1909 solgte mormor (senere kaldet Ma) deres hus i Fredericia og bosatte sig i Roskilde, hvor hendes yngste datter Johanne g. Weitzmann boede med mand og barn i en mindre lejlighed. De fandt en lille bolig til hende i nærheden, ovenikøbet også i nærheden af den katolske kirke. Det var af stor betydning for hende, at hun hver dag kunne komme til morgenmesse. Ma's religion var den altoverskyggende del af hendes tilværelse. Den beskedne sum, Ma fik for huset i Fredericia, var alt hvad hun havde at eksistere for. Dog fik hun efter en halv snes års forløb bevilget en meget beskedne portion af det, man dengang kaldte Aldersrente.

Efter vel overstået morgenmesse og morgenmåltid ankom Ma til os ved 10-tiden. Hun var en meget dygtig husmor, og man blev snart enige om, at køkkenet - det var hendes domæne. Ma's indsats gav mor mulighed for at kunne hjælpe min far, som lige havde startet en møbel- og ligkisteforretning med tilhørende værksteder.

Navnet "MA" har jeg på samvittigheden, ingen kunne få mig til at sige "mormor". Da jeg begyndte at tale, derimod råbte jeg glædestrålende "Ma" - "Ma", hver gang jeg så hende.

Efterhånden som familien blev større, fik vi også mere plads, og fra jeg var 5 år, boede Ma fast hos os. Hun tog sig med stor kærlighed af os allesammen, dog tror jeg nok, at min bror Erik var den foretrukne - det var Ma's dreng. Vi var 4 søskende, og jeg kan huske, at vi på fridage elskede at kravle op i Ma's store seng og få hende til at fortælle om gamle dage, da Agnes og Johanne var små piger, eller om de 4 børn hos Agnes i Esbjerg, som hun med mellemrum besøgte - de var så dygtige og så artige, så vi nærmest så dem for os med englevinger på.

Ma læste mange bøger, især holdt hun af rejseskildringer, og hun var vældig god til at genfortælle indholdet for os. Ma havde fået en god skoleuddannelse, hun vidste besked med mange ting, hun havde f.eks. lært engelsk i skolen og kunne mange engelske vers udenad.

Det der optog hende mest, var som sagt hendes religion - med stive ører lyttede vi til beretninger om de første kristne - martyrerne - helgener og mirakler. Hun havde en lille flaske med vand fra Lourdes, hun havde en splint fra Kristi Kors, vievand, masser af helgenbilleder og rosenkranse o.m.a.

Jeg var ikke ret gammel, da Ma tog mig med i kirke og med på besøg hos de franske nonner, jeg kan endnu se hende for mig, når vi drog afsted nede fra Strandvejen op igennem et par dejlige alléer. Jeg syntes Ma lignede en dronning i den lange sorte frakke med pelerine (en slags kort slag) og hat med slør og sløjfer, jeg legede jeg var hofdame, og alle træerne var folk, der kiggede på os. Slottet, det var der hvor nonnerne boede, sygehuset med de lange gange og den store have udenom. Ma var veninde med Søster Alphonse på kontoret, de udvekslede kindkys, og jeg fik saftevand og småkager.

Ma korresponderede med en fransk dame, der var enke efter hendes halvbroder Fritz, det var Søster Alphonse, der klarede den affære for hende. Der var et par børn, som til hendes store glæde var katolikker - desværre tabte hun forbindelsen med dem i slutningen af første verdenskrig, og korrespondancen er ikke blevet opbevaret.

Efterhånden som Ma blev ældre, begyndte helbredet at svigte, hun gik meget dårligt, havde mange gigtsmerter, desuden var hun blevet meget kraftig, det hæmmede hendes bevægelighed en del, og det blev slut med nonne- og kirkebesøg. Det gjorde heller ikke sagen bedre, at vi var flyttet et stykke uden for byen. En ung præst, der forstod hendes kvide, tilbød at komme ud til hende en gang om måneden, så hun kunne komme til kommunion (alters). Sommetider læste han messe hos os, det syntes vi var vældig spændende, og Ma var lykkelig, det var præsten også, han fandt sig et dansk hjem, hvor han følte sig godt tilpas, men det er en anden historie.

Ma havde en forhøjning i sin stue, her tilbragte hun efterhånden mange, mange timer i sin gyngestol. Jeg holdt meget af i skumringen at liste mig op og sætte mig ved hendes fødder på forhøjningen og høre hende fortælle om sine oplevelser som barn og ung.

Ma kredsede meget om en herre, der kom på besøg i hendes barndomshjem i Middelfart, han kom flere gange, og han skulle høre, hvor dygtig hun var blevet. Ma gik i privat skole og fik en noget bedre uddannelse, end hendes broder Rudolf Wanger. De to søskende lignede heller ikke hinanden det mindste. Ham har jeg kendt ret godt, efter første verdenskrig boede han hos os et halvt år; min far gav ham arbejde på den møbelfabrik, han var medindehaver af, på den måde blev onkel Rudolf i stand til at forsørge sin familie i Hamburg. Onkel Rudolf havde lange diskussioner med Ma, de var ret uenige, der er ingen tvivl om, at han var en noget mere primitiv natur, end hun var.

I relation til Ma's beretning om den fine herre, der kom på besøg i Middelfart, vil jeg lige her fortælle, hvad moster Agnes senere har fortalt mig. Da Ma's mor (Augusta Schlütter g. Wander) var blevet enke, slog hun sig ned hos sin datter Emilie (Ma) i Fredericia. Børnene gik ofte tur med hende, en dag da hun gik med Agnes, mødte de en herre, som standsede op og talte med dem. Han sagde til moster Agnes, at hun havde lige så kønne øjne, som hendes mormor havde, da hun var ung. - "Og du kan tro lille pige, at prinsen (senere Frederik VII) kunne lide at danse med hende", føjede han til.

Min mor (Johanne) har fortalt om samme mormor, at hun var en flot dame med kappe på hovedet og kniplinger på kjolen. Hun delte ikke familiens religiøse interesse, men tilbragte det meste af tiden med læsning og fine håndarbejder, især var hun dygtig til perlebroderi. Hun gik på visitter og modtog sommetider besøg af "fine folk". Hun blev gratis tilset af byens bedste læge, til gengæld blev han begavet med adskillige perlebroderier.

Fra familien i Hamburg har vi fået fortalt, at Augusta Wander indimellem tilbragte flere måneder hos sønnen Rudolf i Hamburg. Her betroede hun en del af sine ungdomsoplevelser til sin tyske svigerdatter Emma, hende forærede hun en lille guldring med en opal. Ringen havde hun i sin tid modtaget som gave, da hun var til hofbal på Odense Slot. Ingen af den danske familie kendte noget til denne ring og blev meget overraskede, da den uventet blev tilsendt min ældste datter Anne Marie. Familien i Hamburg mente, at når ringen stammede fra Odense, så skulle den også tilbage til Odense.

Ma selv talte ikke så meget om sin mor og endnu mindre om sin far, måske har hun anet, at der kunne være noget dunkelt ved hendes herkomst. Eet er fastslået - hun blev født i Odense godt 5 måneder efter hendes mors giftermål med den 9 år yngre Severin Vilhelm Wander, som var maler. Hun blev døbt et helt år efter i Middelfart, hvor familien havde slået sig ned.

En sød lille historie verserer i familien i den anledning. Ma's mor var på besøg hos en gift søster i Odense, her klatrede hun op i et pæretræ og sprang ned - resultatet var Ma's for tidlige fødsel.

Allerede på et meget tidligt tidspunkt af sit liv kom Ma i forbindelse med den katolske tro, idet hun overværede en messe, der blev læst i hendes hjem for soldater, der var indkvarteret i Middelfart. (Der findes et lille helgenbillede fra 1863, det må stamme herfra).

Hun var en både romantisk og følsom natur, og der er ingen tvivl om, at det var den side af den katolske kirke, der i starten virkede dragende på hende. Hun sagde, at den protestantiske kirke intet sagde hende, den var kold og trist.

Afstanden mellem Middelfart og Fredericia var ikke stor. I Fredericia lå en af landets få katolske kirker, her var en lille menighed

blomstret op under ledelse af den senere katolske biskop Johannes v. Euch. Fredericia var i sin tid den eneste by udenfor København, hvor forskellige trosretninger kunne manifestere sig, så her trivedes såvel jøder som fransk reformerte som katolikker og protestanter af enhver retning.

Ma tog tit til Fredericia sammen med sine veninder. En dag fandt de på, at de ville overvære en katolsk gudstjeneste, veninderne var fjollede, fniste og gjorde nar, men Ma blev så betaget, at hun faldt på knæ og græd. Oplevelsen var så stærk, at hun alle disse mange år efter atter græd, når hun talte herom. Det er svært at forklare, hvad hun sagde, hun havde oplevet, hun havde vel heller ikke selv ord herfor - det var noget med, at himlen ligesom åbnede sig, og alt andet forsvandt - min barnefantasi fornemmede måske lidt af det.

Ma gik på det tidspunkt som andre unge døtre af borgerskabet hjemme i sit hjem, hvor hun blev dygtiggjort i de såkaldte kvindelige systemer, så hun en dag kunne være parat til indgå et passende ægteskab. Hun havde det ret frit, tog roligt søndag efter søndag til messe i Fredericia, hvor hun efter nogle samtaler med præsten begyndte at modtage undervisning i den katolske lære.

Efter nogen tid meddelte hun sin familie, at hun agtede at forlade sin barnetro og lade sig optage i den katolske kirke. Der blev stor opstandelse, hendes far blev rasende, hendes bror Rudolf uforskammet, og hendes mor ked af det. Det endte med, at hun måtte forlade sit barndomshjem. Ved gode venners hjælp blev hun anbragt i et vistnok jødisk hjem som barnefrøken. Såvidt jeg har forstået, forblev hun på talefod med sin mor, men mødte hun sin far på gaden, gik han over på det andet fortov og lod, som var hun luft. Onkel Rudolf har fortalt, at i begyndelsen måtte hendes navn end ikke nævnes i hjemmet.

I det hus, hvor hun havde fået stilling, traf hun Emil Hermann, som senere skulle blive hendes ægtefælle. Han var uddannet nådler og havde en overordnet stilling i det læderfirma, som ejedes af hendes herskab. Men ak - gud Amor drev sit spil uden at tage hensyn til al den sorg og vrede, forbindelsen mellem disse to unge skulle medføre.

Emil Hermann tilhørte den fransk reformerte menighed, hans slægt var udvandret fra Frankrig, flygtet fra katolicismens rædselherredømme og havde efter mange års kamp i landflygtighed endelig fundet sig et fristed i Fredericia. Der var måske ikke noget at sige til, at hans familie gjorde oprør over, at han som den første brød ud af kredsen for at lade sig vie i en katolsk kirke til en katolsk pige, som ovenikøbet i forvejen var udstødt af sin familie.

Begge de unge stod uden deres forældres velsignelse og samtykke.

Nærmere enkeltheder om deres bryllup kender jeg ikke. Der findes et nydeligt bryllupsbillede af dem, og der er blevet fortalt, at Emil

end ikke måtte iføre sig bryllupsklæderne hjemme hos sine forældre. At de senere fik et tåleligt forhold til Emilies forældre, har jeg forstået på min mors beretning om forskellige besøg hos bedsteforældrene, ligesom mormoderen som nævnt boede adskillige år hos dem, da hun blev enke.

Moster Agnes har i sin livsberetning fortalt om adskillige besøg hos hendes fars reformerte familie.

Emil Hermann overgik til katolicismen omkring det første barn Agnes's fødsel, han betegnes af begge døtrene som en fredens mand, der var meget forelsket i sin fromme og dygtige hustru - hvad han ellers har følt dybest i sit hjerte - forblev hans egen hemmelighed.

Ma's største sorg her i livet var, da hendes ældste datter Agnes med børn forlod den katolske kirke, hun følte sig på en måde skyldig, måske havde hendes katolske opdragelse ikke slået til, dertil kom angsten og skrækken for, at disse hendes kære nu måske var fortabte. Mange er de rosenkransbønner, vi måtte bede sammen med hende for "nogle elskede sjæle", i begyndelsen kunne hun slet ikke tale om det, først senere fik vi at vide, hvem de "elskede sjæle" var.

Skulle det i dag være muligt for Ma fra sin himmel at betragte sine efterkommere, børnebørn, oldebørn og tipoldebørn, må vi håbe, at hun ikke ville blive altfor ulykkelig over at se, at kun een enkelt har følt sig hjemme i den tro, som hun kæmpede og ofrede så meget for.

Samtidig må vi så håbe, at det vil stå klart for hende, at den sorg, hendes datter tilsyneladende forvoldte hende, nøjagtig svarer til, hvad Emils forældre og hendes forældre måtte igennem, alle de bitre ord, der ramte så hårdt, må vi i dag betragte som udtryk for kærlig omsorg og ængstelse og ikke som fordømmende retfærdighedsudgydelser.

De stod alle, hvor de stod - og de kunne ikke andet! Heller ikke Ma!

Odense 1980

Om August Ernst Philip Schlüter ved vi ikke ret meget. Da han iflg. kirkebogen for Odense St. Knuds Sogn den 8. januar 1814 blev viet til Anthonette Cathrine Limkilde, var han købmand i Odense. Hun var datter af købmand Christian Limkilde. I folketællingen for 1818 oplyses det, at han er født i Altona, men i tællingen i 1850 ses det, at han er født i Hannover i 1789. Iflg. overleveringen er sidstnævnte det rigtige. Da hans kone døde i Middelfart den 23. november 1860, levede han der og var da 71 år.

Det er ikke lykkedes at finde, hvor han er død. Man kunne tænke sig, at han er rejst tilbage til sit hjemland.

Hans tipoldebarn Sigrid Høltzer i Odense har et brev, skrevet til ham den 3. marts 1850 fra Schaafstadt i Schleswig Holstein. Det er fra hans broder Otto E. W. Schlüter, og da det fortæller en hel del om det milieu, hvorfra disse to brødre er udgået, er det medtaget i sin helhed.

Det er skrevet under indtrykket af den lige afsluttede krig med Danmark 1848-49. Tyskland var endnu opdelt i mange småstater regeret af konger og fyrster. Først efter krigen mod Frankrig 1870-71 samlede Vilhelm I med støtte af Bismark riget til et hele.

Oversættelse af brevet:

Schaafstadt 3' Marts 1850

Kære Broder.

Det er meget, meget længe siden, vi har hørt fra hinanden. Hos hvem Skylden herfor ligger, vil vi ikke diskutere. Jeg sidder stadig her på min Gaard (Hofe) - nu paa 23ende Aar.

Det gaar mig nogenlunde godt - oftest dog kun i det timelige.

Min første Datter er ved sin Død for et halvt Aar siden igen kommet tilbage, idet min Hustru skænkede mig en anden Datter, som efter vor Søster i Böhmen er blevet kaldt Timonette. Hun er nu i Oktober blevet 18 Aar og er vor salige Moders udtrykte Billede. Et muntært Barn og vores Glæde. Af mine Stedbørn er den ældste Datter Mathilde gift med en Økonom ved Navn Meinecke og bor en halv Times Vej herfra. Min Stedsøn er nu den lykkelige Brudgom til en Fräulein Theophile fra Wittenberg ved Preetz. Denne har i Sinde at overtage en Forpagtning. Den yngste af de tre Stedbørn Auguste er endnu hos os og vil ikke gifte sig.

Fra Hannover hører jeg slet intet, og det skyldes vel, at jeg på Grund af vor Arvesag er blevet Uvenner med dem.

Moritz er Doctor i Mehrian ved Achen og har været gift i to Aar med en Præstedatter Morius. Det gaar ham godt, og han har en lille Datter, som er opkaldt efter min Hustru Cecilie.

Vores Broder Carl er Geheime Cabinets Cancelist ved Kongen af Hannover, er gift med en Frøken von Lüdow, og har 4 Børn og en stor Indtægt. Jeanette er Superintendant Meyers Frue, for Tiden paa Ferie i Harzen. Elisa, Enke efter afdøde Konfistorial - Secretaire Tochtermann - - ?? Lotte er Fru von Kistenbrügge, den første har tre, og den sidstnævnte ingen Børn.

Minette, hvis Mand hed Böhme, er død for nogle Aar siden og har efterladt sig en Formue paa henimod 200.000 Thaler. Han er blevet yderst gerrig. Phillip, som er den, der sidder nærmest Fedtefadet fra Arven, er gift med en Fräulein Geveke fra Hannover. Hun har medbragt 40.000 Thaler. Et Barn er dødt, to lever. Om Georg ved jeg kun, at han lever i Neuholland, ansat som Konduktør. Sophia er en meget lykkelig Moder. Breihaupt skrev til mig for nogen Tid siden, at hans Frue stadig var en smuk Kvinde, skønt hun var ved at blive gammel. Alle hendes Børn var voksne, een - den ældste, Wolfgang er Købmand i Erfurth og rig gift. Den anden er Officer, tjenestegørende i Braunschweig, een er Advokat i Braunschweig, een er Architect, een Økonom, to studerer, to paa Højskole, og den eneste Datter hjælper trofast sin Moder i Husholdningen.

Samme (Sophia) har faaet et nyt Hus og lever lykkeligt. Din Tvillingebroder Fritz er død og efterlod sig Enke og 3 Børn. Vores Broder Heinrich bliver tillige med sin Familie, 6 Børn, underholdt af Familien, han er i Hannover, hans Familie lever i Leese-Amt Stotzmann, hvor han selv tidligere havde en Forretning. Heinrich opholder sig i Hannover for at søge en Stilling, hvormed Carl vil være ham behjælpelig.

Efter hvad jeg hører om dig og dine kære Danskere (Dänigen), saa er begge dine Døtre gift, og at det gaar dig godt. Dette erfarede jeg gennem en Herre, som jeg rejste sammen med paa Jernbanen til Hamburg for 3 Aar siden.

Der er en særlig Anledning til, at jeg nu skriver. Skønt jeg meget ofte tænker paa jer, saa er det ikke blevet til noget Skriveri, maaske ogsaa fordi jeg tror, at jeg har skrevet sidst og ikke faaet Svar?

Min Skrivelse er en Tjeneste, som jeg maaske kan gøre en sørgende Enke med to umyndige Børn. Denne har nemlig erfaret, at jeg har en Broder, som bor i Odense. Hun kom i Dag med følgende Bøn: At faa mig til at henvende mig til dig, om du kunne skaffe Oplysning om hendes Mand, som muligvis bliver

holdt der som Fange (Krigsfange efter Krigen 1848-49). Hun haaber, at en Forespørgsel vil give hende Svar. Hendes Mand hedder Paul Arps. Han tjente i den Schlesvig-Holstenske Armé 1 Batalion 2 Compagni. Da hun meget gerne vil vide, om hendes Mand endnu lever, saa gaar den Bøn til dig, at skaffe Oplysning herom. Det forstaar sig, at denne Bøn, kære Ernst, kan opfyldes af dig, uden for megen Ulejlighed. Det danske Gouvernement vil sikkert ikke være saa ubillig, at nægte en sørgende Kone Opfyldelsen af dette Ønske.

Gerne ville vi se dig og dine Prinsesser hos os, og jeg tror, at du endda har lovet os det. Men med den nuværende Uro er det ikke til at tænke derpaa, men vi vil dog gerne imødesee bedre Tider.

Vi bliver gamle kære Broder, jeg bliver snart 53 Aar gammel (Ernst August er 64 Aar), min Virksomhed er en Byrde for min Hustru. Allerede for to Aar siden var det min Hensigt at sælge mit Landsted, eller at gøre det mindre. Saa kom Urolighederne, og nu er det ikke til at tænke derpaa.

Lev vel kære Broder, hils og kys din kære Frue og Børn i mit Navn, min Frue og Børn hilser ogsaa hjerteligst og imødeser med Længsel det Øjeblik, da vi ser jer her.

Din trofaste Broder

O. E. W. Schlüter

Gerne skrev jeg mere, kun den største Hast forbyder mig dette lige nu.

Undskyld den utydelige Skrift.

Endnu engang lev vel

din Otto

Agnes Hermanns Livserindringer

Mit Liv her paa Jorden har formet sig saa mærkeligt, at jeg i de senere Aar ofte har tænkt paa, at dersom jeg kunde udtrykke mig klart, saa vilde jeg nedskrive mit Livs Historie; og da min Søn Helge flere Gange har opfordret mig, vil jeg forsøge, om jeg kan samle i al Fald nogle Træk, som kan være af Interesse for mine Børn.

Barndom

Jeg er født i Fredericia den 20. Oktober 1878. Mine Forældre vare retskafne og rettænkende Mennesker i jævne Kaar. Min Far var i min første Barndom Naadler og Bestyrer af en stor en gros Læderforretning, men da Ejendommen nedbrændte, og han gerne vilde være selvstændig, begyndte han for sig selv som Naadler med Naadlemaskine og senere tillige haandsyet Fodtøj. Da jeg var cirka 10 Aar, købte han sig et lille Hus med Have i Kongensstræde 48. Det var en stor Begivenhed i vor fattige Tilværelse.

Min Far var af fransk reformert Slægt, som var fordrevet fra Frankrig af Katholikerne. De havde i Hundreder af Aar indgiftet sig med hinanden og holdt strengt paa deres calvinistiske Tro. Det var derfor i deres Øjne en stor Skandale, da min Far giftede sig med en katholsk Pige. Min Far var en af de første, der brød den gamle Tradition. - De hadede, ikke uden Grund, Katholikerne, som havde forfulgt og fordrevet dem fra deres Fædreland, brændt deres Hjem og dræbt deres Slægt (Bartholomæusnattens Rædsler blev aldrig glemt). - Da mine Forældre skulde vies i den Katholske Kirke, maatte han end ikke klæde sig til Brylluppet i sit Barndomshjem, og i mange Aar vilde hans Forældre ikke se ham. - Mine Forældre bleve viiede den 4. Maj 1877. Min Mor var en dygtig og energisk Kvinde og en meget fanatisk og ivrig Katholik. - Hun paavirkede stadig min Far til at gaa over til Katholicismen, og han blev da ogsaa optaget i Kirken kort før min Fødsel. - Om han blev lykkelig i den Tro, er jeg nu i Tvivl om, men Ægteskabet blev i al Fald lykkeligt. Vi to Søstre (min Søster Jeanne blev født 2 Aar efter mig) fik en, efter vore Forhold, god Opdragelse i enhver Henseende. Vi blev holdt strengt til Skole og Kirke og oplært i "den ene saliggørende Tro", som det hedder. - Dette prægede hele min Barndom og Ungdom med. Vi blev sendt til Kirke 2-3 Gange hver Søndag fra vort syvende Aar, og i Skolen var Bibelhistorie og Katekismus Hovedfagene. Ikke en Dag uden 1-2 Timer i disse Fag, foruden til Messe hver Morgen og mange Bønner i Dagens Løb. At der ikke blev Tid til saa mange praktiske Fag er forstaaeligt. Det skete i den bedste Mening, vi skulde jo fremfor alt være "gode Katholikker".

Min Søster og jeg blev tidligt vænnet til at arbejde i Huset og til stor Sparsommelighed. Vi maatte foruden at passe Skole, Kirke, Lektier, hjælpe til i Huset ogsaa hver Dag sy, strikke eller hække flere Timer, i Stedet for at løbe paa Gaden som andre Børn. Mine Forældre opdrog os til streng Lydighed og Sanddruhed, den mindste Usandhed blev straffet strengt, og ve os hvis vi ikke straks adlød en Ordre. Mine Forældre vare begge store Naturvenner og elskede Dyrene. Vi havde altid Katte og ogsaa Kanariefugle i mit Hjem, som vi lærte at passe og være gode mod. Om Søndagen gik vi ofte i Skoven eller til Stranden med Madkurven, og vi tilbragte mange dejlige Timer i Fredericias skønne Omegn.

Min Mor var ud af god Familie og havde faaet en god Skolegang og Opdragelse, hun forstod at hygge med smaa Midler i vort lille Hjem og klædte os smukt, egentlig bedre end andre Børn af vor Stand, hun var saa ferm til Syning og Haandarbejde. Min Mormor (født Schlütter, gift Wander) boede i flere Aar hos os, og hun havde levet sin Barn-dom og Ungdom som velstaaende Købmandsdatter i Odense. Hun kom i de bedste Kredse, hun var livlig og begavet og blev endda indført til Prins Frederiks (VII) Hof i Odense ved en Fætter, der var Kammerherre. Der fortaltes om, at Prinsen havde sværmet meget for hende og danset meget med hende. - Hun fortalte os undrende Børn om sin Stads og om Hofballerne, hun havde været til i sin Ungdom.

Min Far var som før sagt født og opdraget i den reformerte Tro. Disse levede som Bønder, som Avlsbrugere og dyrkede især Kartoffler og Tobak. Deres Tro var streng sædelig, men deres Skoleundervisning og Gudstjeneste, der foregik mest paa tysk, var meget mangelfuld, og de lærte kun at læse og skrive daarligt. - Det danske Sprog, som de talte, var en ejendommelig Blanding med tyske og franske Ord. Min Far havde oplevet Krigen 1864 som 12 aarig Dreng, og han fortalte os meget (naar vi med ham gik Søndagstur rundt om Voldene), blandt andet at de maatte flygte fra Byen, da den blev bombarderet, i Sejlbaad til Fyn, og at de blev glade, da de kom tilbage og fandt deres Hus i Bjergegade uskadt og det i Haven nedgravede Sølvtøj og andre Værdigenstande uskadede.

Jeg husker tydeligt min Farfars Hus, det laa i Bjergegade oppe under Voldene. Han drev ved siden af Murerhaandværk lidt Landbrug med en eller to Køer og et par Grise, som vi altid skulde ud at se, naar vi besøgte dem. I Haven var et Tobakshus, som var bygget af Bjælker, aabent, med Straatag over. Tobak blev dyrket af mange Reformerte, som kendte den meget omhyggelige Behandling af Planten. Naar den var tjenlig, blev den trukket paa Snore og hængt til Tørring i det nævnte Tobakshus. - Jeg husker ogsaa det indvendige af Huset, en stor Opholdsstue med Bilæggerovnen, Langbord, Slagbænken, hvor Børnene havde sovet, og en stor Alkove med blomstrede Gardiner for. - Bornholmeruhret og de blomstrende Planter i de smaa Vinduer. Det lignede omtrent et dansk Bondehjem. - I den anden Stue var der Skabe, Dragkisten med Porcelænsbundene ovenpaa og de fine Kopper sat til Pynt; et stort Bord og nogle Træstole fuldendte Møblementet.

I Køkkenet var der meget smukt poleret Messing og Kobbertøj, aabent Ildsted og stenbrolagt Gulv, som dog senere blev erstattet med Komfur og Murstensgulv. - Det var en stor Flothed for de nøjsomme Mennesker.

Ved Juletid samlede Børn, Svigerbørn og Børnebørn der til Julegilde hos Bedstefar med Grisemad og mange Kaffepunche til Mændene, som efterhaanden blev lystige og tilsidst højrøstede. Engang angreb de min Mor for Katholicismen, de raabte op om "Bartholomæusnatten" og slog i Bordet saa Kopperne dansede og væltede med Kaffepunchen. - Min Mor blev ked af det og forlangte, at vi skulde gaa Hjem. Jeg var vel 6-7 Aar og har ikke forstaaet deres Vrede over, at Emil, min Far, var gaaet over til Katholicismen eller for dem, i Fjendens Lejr.

Min Bedstefar spillede Harmonika, og det lavede meget op ved de festlige Lejligheder. - En Nytaarsaften, jeg var 9 Aar, var jeg med min Far oppe hos Bedsteforældrene for at ønske "Godt Nytaar". Paa Bordet laa den nye Almanak for 1888. - Min Far og Bedstefar talte om de tre 8-Taller, der stod paa Bogen, det var sjældent at opleve, og ingen af os vilde opleve tre 9-Taller. "Ikke engang Barnet der", sagde Bedstefar. - Han var en lille tætbygget Mand, med Kind- og Hageskæg og meget livlig. - Min Farmor var en stille Kvinde med sort Haar og mørke Øjne, gik altid med Kappe, hun var tunghør. Det er sikkert fra hende, jeg har arvet min Tunghørhed. Jeg husker en Gang, det var "Nytaarsny", hun tog os med udenfor for at vise "Nyet" Brød, Flæsk, Salt og en 2-Krone og ønske, at vi ikke maatte savne disse Ting i det nye Aar. - De havde 5 levende Børn, som de opdrog godt og til stor Sparsommelighed. Ved deres Død arvede disse fem Børn hver 500 Kr. Det var mange Penge den Gang og godt gjort af de fattige Folk. - Deres Datter boede i samme Gade eller Kvarter, og Sønnerne ligeledes. - De to Onkler Jakob og Peter havde hver 6-7 børn, den 3die Onkel Johan havde to, de vare alle gifte med dygtige Kvinder, som holdt deres Hjem saa smukt og blankpudset. Deres Huse og Haver vare indrettet omtrent som Forældrenes. - Hos dem kom vi kun en sjælden Gang, de glemte aldrig, at deres yngste Broder, Emil var gaaet over i Arvefjendens Lejr (Katholicismen).

Min Moder havde jo ogsaa oplevet Krigen 1864. Fra hendes Hjem i Middelfart kunde de se, da Fredericia blev bombarderet. Hendes Fader, Vilhelm Wander, var Maler, ogsaa Kunstmaler. Under Krigen lærte han at fotografere og rejste til Odense, hvor der laa mange Soldater, der vilde fotografere, før de skulde i Slag, saa der var Penge at tjene for en Fotograf. Min Mormor maatte selv, med nogle Svende, passe Malerforretningen i Middelfart. - Der skulde en Gang sendes et vigtigt Bud til min Morfar i Odense, og da ingen anden kunde besørge det, gik min Mor, der var 13-14 Aar gammel, med Besked om Natten, gik 4 Mil ad Landevejen, hvor der i Grøfterne laa mange trætte og sovende Soldater. Mor forrettede sit Ærinde godt og gik tilbage til Middelfart samme Morgen. Det var godt gjort af et Barn.

Jeg vil tilføje, at vi aldrig saa andet end godt i mit Hjem, jeg har aldrig set min Far beruset, skønt det den Gang var Skik, at Mændene skulde have Kaffepunche eller Snapse. - Jeg har aldrig hørt min Far bande, han var en stille, klog og flittig Mand, som kun havde faaet faa Skolekundskaber, men senere læste meget for at bøde lidt derpaa. Han elskede sit Hjem, Hustru og Børn, han kunde ofre alt for os og vilde altid gerne glæde os, med de smaa Midler han raadede over. - Han var en haandsnild Mand, der kunde lave mange Ting. Han kunde skille et Uhr ad, rense og pudse de enkelte Dele og sætte dem rigtigt sammen, han var hele Familiens Uhrmager. Min Far bandt ogsaa selv alle sine Bøger ind og murede og malede alt i Huset, som var meget velholdt. -

Min Barndom var tryk og lykkelig, selv om vi bleve strengt opdraget og under nøjsomme Kaar.

Ungdom

Efter endt Skoletid blev jeg anbragt hos Nonnerne paa Sct. Josefs Hospital i Fredericia, hvor jeg skulde lære Huslighed og lidt Sygepleje.

Jeg var da omtrent 15 Aar og blev allerede paavirket af nogle af Nonnerne til at gaa i Kloster. - Det har vist været min Mors hemmelige Ønske at se mig som en from Nonne. - Jeg blev ogsaa optaget af Tanken for en kort Tid, i den Alder er man ofte let at paavirke, men min livlige Natur og Ungdommen fik snart bugt med de Griller, til stor Ærgrelse for Nonnerne. - Jeg maatte ikke lære at danse som andre unge Piger, det ansaa min Mor og Nonnerne for skadeligt, ja maa-ske endda syndigt. - Min Ungdomstid gik med Arbejde og Kirkegang, saa der blev ikke Tid til megen Flirt og Fornøjelse. Jeg havde en Barndomslegekammerat, som jeg ofte kom sammen med, næsten dagligt legede vi sammen hos hans Tante, som var Nabo til mine Forældre, i mange Aar. Alvis Spetzler hed Drengen. Vi holdt meget af hinanden, og sammen med hans Søskende legede vi Bryllup og Far og Mor. Da vi bleve voksne, fulgtes vi ofte paa Spadsereture fra Kirke og lignende. - Alle troede der engang skulde blive et Par af os, og vi selv mente det samme, saa unge vi var. - Vi havde mange fælles Interesser, og vi havde begge "den eneste sande Tro". - Det betød meget for os dengang. - Men saa greb Skæbnen ind, hans Forældre forbød os at gaa sammen, vi var for unge, sagde de, men Sandheden var, at jeg var en fattig Pige. De havde fundet en rig Pige, som de tænkte sig kunde skyde Penge ind i Faderens Guldsmede- og Uhrmagerforretning, som Alvis skulde overtage senere. - Han blev sendt til Tyskland for at uddanne sig, og dermed blev vore Veje skilte, til vor store Sorg. - Jeg sørgede dybt i lang Tid. - Var jeg blevet gift med ham, havde jeg sikkert været Katholik den Dag i Dag. Skæbnen vilde, at jeg skulde andre Veje. - Paa den Tid var det, at Nonnerne paavirkede mig til at gaa i Kloster, min

Sorg gjorde mig en Tid modtagelig for den Tanke, men min daglige Omgang med Nonnerne lærte mig, at ikke alle Nonner var saa fromme, som det kunde se ud til. De havde Fejl som alle andre Mennesker. Navnlig vare de overordnede Nonner ikke altid gode mod de underordnede. Der var stor Forskel paa dem der kom fra rige eller "bedre" Hjem og dem der kom fra fattige Hjem, disse skulde gøre det groveste Arbejde og slide tidligt og silde. - Disse sidste, var langt de bedste, kærligste og ydmyge. Blandt dem fandt jeg nogle, som i Sandhed gik i Jesu Fodspor. Og de bar som oftest deres Byrder i Stilhed og uden Knurren. - De overordnede Nonner arbejdede stærkt for at faa mig i Kloster, men jeg brugte mine Øjne og blev skræmt bort af, hvad jeg hørte og saa. De underordnede Nonner, eller Kappesøstre blev de kaldet, blev ofte groft udskældte of Forstanderinden. Flere Gange blev jeg ufrivillig Vidne til saadanne Scener og Overgreb. - Der var en kær Nonne, som forestod Madlavningen i Hospithalskøkkenet, - et Hestearbejde. - En Dag blev jeg Vidne til at hun blev slemt udskældt af Priorinden. Nonnen blev nervøs, og en mægtig Gryde med Hyldebær-saft kogte over alle Bredder, og den arme Nonne fik endnu flere Skænd, altimedens Taarerne løb ned af hendes Kinder og hun stilsfærdigt sagde: "Ja, ma Mère! Ja, ma Mère!" - Da blev jeg kureret for mine Kloosternykker, og jeg maa tænke paa denne Scene, hver Gang jeg senere i Livet kogte Hyldebær-saft.

Da jeg var 21 Aar gammel (1899), traf jeg den Mand, der 5 Aar senere blev min Ægtemand, Carl Vincent Pedersen fra Hurup Østjylland, Post-assistent i Fredericia. - Det varede ikke længe, før vi bleve ringforlovede. Mine Forældre syntes godt om den stille, rolige Mand, han var, men meget betænkelige, fordi han var Lutheraner. Min Moder gjorde alt, for at han skulde antage den katolske Tro, men uden Resultat. Jeg selv fik en Stilling i en Papir- og Kortforretning i København, hvor jeg var et par Aar. Jeg saa kun min Forlovede i de korte Ferier, vi havde. - Senere fik jeg en Husbestyrerindeplads i Randers katolske Præstegaard, hvor jeg var i 4 Aar. Der havde jeg det godt hos den fine og elskelige Pastor Osterhammel, som var en fornuftig Mand, der gav mig gode, oplysende Bøger at læse og gav mig lidt Kundskaber, som jeg var saa ganske blottet for. - Vi maatte jo aldrig læse i mit Hjem, hvad der ikke var censureret af Præsterne. - Pastor Osterhammel vakte min Læselyst, og jeg har meget at takke ham for. Fra Randers besøgte jeg i min Ferie for første Gang mine Svigerforældre i Hurup Østjylland. - Dette gamle Lærerskolehjem, der laa lige ud til Kattegat, kom jeg til at elske, og i mange Aar tilbragte vi, Carl og jeg, nogle dejlige Sommerferier i det Hjem, Carl elskede saa højt. Jeg satte meget stor Pris paa min Svigermor, som var en god og klog Kvinde, der havde stor Erfaring og var haardt prøvet under mange Sorger og Lidelser. Min Svigerfader var en dygtig, agtet og begavet Lærer, der havde haft sin Gerning i Hurup i mange Aar, og som havde opdraget en stor Børneflokk til gode og dygtige Mennesker.

I min Forlovelsestid blev jeg ofte opfordret af Præster og Trosfæller til at paavirke min Forlovede for Katholicismen. - Jeg opfordrede ham saa til at gøre sig bekendt med den katolske Tro, og det

gjorde Carl ogsaa ved at tage Undervisning hos Præsten og ved Læsning i et halvt Aar. - Men saa ærlig som Carl var, kunde han ikke gaa over til Katholicismen, han sagde, at han kun kunde gøre det for min Skyld og vilde blive en Hykler Resten af sit Liv, dersom jeg stillede det som Betingelse for vort Ægteskab. - Men saa fornuftig var jeg da, ikke at lægge dette frygtelige Baand paa ham. - Det kunde jeg se var blodig Synd, men det blev en stor Skuffelse for min Mor og mine katholske Venner.

I over 4 Aar var Carl og jeg forlovede, og vi vilde gerne gifte os, men det kneb for os at faa samlet sammen til et lille Hjem. Carl havde faaet Stilling som Postekspedient i Esbjerg og var nu 34 Aar og jeg 26, saa vi tænkte for Alvor på Ægteskab og fik med Besvær samlet til et beskedent Hjem i en 2 Værelses Lejlighed i Esbjerg. - Den 9. November, min Fars Fødselsdag, blev vi viiede i Sct. Knuds Kirke i Fredericia, men før det skete maatte Carl overfor Præsten gaa ind paa Vielse i katholsk Kirke og give Løfte om, at eventuelle Børn i Ægteskabet skulde opdrages i "Kirken".

Ægteskab

To glade, unge Mennesker begyndte deres lykkelige Ægteskab i Esbjerg. Vi holdt inderligt af hinanden og havde kæmpet haardt for at komme sammen. Vi maatte leve meget beskedent, da Lønnen var meget lille, cirka 1300 Kr. aarligt, saa der skulde spinkes og spares paa alle Maader. Det gik ogsaa godt saa længe vi var ene. Carl og jeg vare begge nøjsomt opdraget, og ingen af os stillede Fordringer. Han fik senere noget ekstra Kontorarbejde, som han tjente lidt ved, til Hjælp. - Saa kom den lykkelige Tid, da vi ventede vort første Barn, aldrig havde vi drømt om, at Livet kunde leves saa lykkeligt og rigt som vort. Jeg glædede mig meget til det lille Barns Komme og syntes ofte, at den Lykke umuligt kunde vare ved, en Forudanselse kunde komme over mig om det, som senere skete. - En Tanke kunde fare igennem mig, som sagde at dette ikke vilde vare ved. - Jeg kunde ikke tro paa Lykken. - Aaret efter kom Helge til Verden, en dejlig, velskabt Dreng, som vi begge vare saa glade og stolte over. Men han var en meget urolig Krabat og gav mig rigeligt Arbejde og megen Uro for os begge. - Da han var 4 Maaneder gammel, blev hans Far syg, gik længe og skrantede. Lægerne var maaske ikke klar over Sygdommen, eller vilde vel ikke sige ham Sandheden. De sendte ham paa Silkeborg T.B. Sannatorium. Vi vare meget bedrøvede over at skulde skilles og over Modgangen, der saa tidligt naaede vort lykkelige Ægteskab. - Vi pakkede vore Møbler sammen i et Værelse i Esbjerg, og Carl rejste til Silkeborg og jeg til mine Forældre i Fredericia i nogle Maaneder. Jeg besøgte Carl et par Sommermaaneder i Silkeborg med Helge. Med Sygdommen blev det ikke bedre, og Nerverne blev samtidig daarligere, han havde slemme Nerveanfald og var meget ængstelig og nervøs. Han skulde fortsætte Kuren endnu i mange Maaneder, og jeg rejste saa til mine Svigerforældre, hvor jeg blev godt modtaget og var glad for at

være. Efter lang Tid blev det bedre med Carls Helbred, og vi kunde tænke paa at faa vort lille Hjem i Gang igen i Esbjerg. - Stor var Glæden, da vi fik en Lejlighed og rejste tilbage sammen. Efter nogle Maaneder raadede Lægen Carl til at begynde sit Arbejde igen. - Det var ogsaa godt for hans Nerver atter at beskæftige sine Tanker med Arbejdet. Han syntes at være kommet til Kræfter igen, og alt gik godt i nogle Aar. I den Tid kom Olaf til Verden og senere Else og Erik. Der var nok at tage fat paa for en ung energisk Mor og nok at tænke paa for en bekymret Far. Vi var raske i disse Aar, og det var det vigtigste af alt, syntes vi. - Værst var det med de økonomiske Forhold, som altid trykkede os, Sygdommen havde taget Penge og Børnene ligeledes, men vi vare lykkelige over at være sammen, og at Carl var rask, som vi troede. Han var en sjælden god, fin og ædel Karakter, og vi forstod hinanden saa godt, der var aldrig Uenighed mellem os, altid kunde vi tale os tilrette om alt forefaldende. - Kun var Carl meget nervøs og havde svært ved at holde til al den Uro, der er forbundet med Børn. Han elskede sine Børn, og det var rørende at se den Æmhed, hvormed han kunde tage den mindste i Armene. - Jeg havde den gode Vane at have Børnene i Seng i god Tid, saa der var Ro i Hjemmet, naar han kom træt og ofte nervøs hjem fra Kontoret. - Saa havde vi vore hyggelige Timer efter Aftensmaden og kunde drøfte mange alvorlige Spørgsmaal med hinanden. Carl var et klogt og sundt tænkende Menneske, der ikke kunde antage hverken den katholske eller den lutherske Kirkes Dogmer, som han syntes stred mod hans sunde Fornuft. - Han var ikke Gudløs, tværtimod, han sympatiserede stærkt med Unitarismen (Det fri Kirkesamfund) og læste dettes Blad i mange Aar og vilde gerne føre mig ind i dets Tankegang, men jeg var endnu ikke moden til at forstaa deres Tanker. Den katholske Tro var endnu det eneste rigtige for mig. Efterhaanden læste jeg Bøger og Blade og indsaa, at der var andre Retninger, der ogsaa havde deres Berettigelse. - Tvivlen kom til mig, jeg læste og grublede og talte meget med Carl om religiøse Spørgsmaal, alt imedens jeg stadig gik i Kirke og til Sakramenterne. - Ofte vendte jeg mig i min store Sjælenød til min Skriftefader, Stedets skiftende Præster om Raad, men som man kunde vente, fik jeg altid det samme Svar, at jeg skulde bare "passe min Kirke, Hjem og Børn og - lade være med at tænke". - Grunden jeg var født paa vaklede under mig! - Dette stod paa i flere Aar, for det er svært at vende det Ryggen, der er banket saa fast ind i Hjernen fra Barndommen af. - Helge og senere Olaf skulde i Skole, alle 4 var jo døbte i den katholske Kirke. I samme Tidsrum blev Carl atter syg og nedbrudt, han blev indlagt paa Sygehuset i Esbjerg, og Lægerne bleve klare over, at det var pernicious Anæmi, vi vidste ikke dengang, at Sygdommen var uhelbredelig, og haabede stadig paa Bedring. Jeg var dog ofte ængstelig, naar jeg saa hans ligblege Ansigt og gik tilsidst til hans Læge og forlangte bestemt at faa Sandheden at vide og - fik den. - Det var et frygteligt Slag for mig at faa at vide, at Sygdommen var uhelbredelig og dødelig. - Jeg husker næppe disse Dage derefter, jeg gik som i en Døs. - Min kære Mand skulde dø og jeg blive ene med fire smaa Børn. - Lægen havde paalagt mig ikke at sige Carl Sandheden, saa naar jeg besøgte ham paa Sygehuset, maatte

jeg vise ham et glad og forhaabningsfuldt Ansigt, medens jeg dog var saa fortvivlet. - Carl blev indlagt paa Rigshospitalet og Hjemmet atter lukket - Olaf og Else blev hentet af Faster Anna, som tog sig af dem, medens jeg tog Helge og Erik med til København. - Helge kom til min Søster i Roskilde, og Erik og jeg boede hos Onkel Harald og hans første Hustru, der begge tog gæstfrit og kærligt mod os, for at jeg dagligt kunde besøge Carl paa Hospitalet. - Han blev der behandlet med Arsenikindsprøjtninger, det eneste Middel den Gang til at holde Blod% oppe. - Carl kom sig tilsyneladende, hans Blodprocent, der var helt nede paa 20%, steg i Løbet af et halvt Aar til 90%. - Han kunde atter tage hjem til Esbjerg og begynde sit Arbejde. Han troede selv, at han var helt rask, men efter et halvt Aars Forløb maatte han atter give op. - Saaledes gik det i omtrent 3 Aar, til Døden udfriede ham. - Jeg var forberedt, men det var alligevel en frygtelig Adskillelse, nu skulde jeg jo til at være ene om at opdrage Børnene og forsørge dem og samtidig savne og længes efter min kære, gode Mand. Vi havde jo levet saa lykkeligt sammen, trods al Sygdom og Modgang. Det var ogsaa Carls sidste Ord til mig: "Hvor har vi dog været lykkelige med hinanden". - Et skønt Minde! Han døde den 29. Februar 1916. Ære være hans Minde!

Enkestand

Jeg maatte til at tage mig sammen og finde Udveje til at forsørge mine Børn og mig selv. Pensionen jeg fik, var kun meget lille.

I vort Samliv havde Carl og jeg ofte drøftet religiøse Spørgsmaal ogsaa Livet efter Døden, som han ikke var ganske overbevist om, han mente, at dette ikke var afhængig af hvad vi "troede", f.Eks. om Jesus var den anden Person i Treenigheden eller "Guds Søn", men at Livet efter Døden vilde være en Naturnødvendighed eller et Sted, Gud havde skabt for alle Mennesker og tilpasset enhvers Udviklingsgrad. Carl var inde i den helt rigtige Tankegang, uden at være overbevist. Ja, han gik saa vidt, at han og jeg lovede hinanden, at den af os, der døde først, skulde forsøge at faa Forbindelse med den anden Part. - Carl paavirkede mig aldrig til at forlade den katolske Kirke, han passede endog Børnene, medens jeg gik til min pligtmæssige Messe hver Søndag. - Han kom dog i Aarenes Løb med Bøger, jeg havde Gavn af at læse, og som førte mine Tanker ud over den snævre Horisont, hvori de havde bevæget sig saa længe. Lidt efter lidt forstod jeg, at der var andre Retninger eller Meninger, der kunde være rigtige og ligesaa berettiget som "den ene saliggørende Kirkes". Der opstod Tvivl i mit Sind, men jeg søgte og læste endnu mere ivrigt end før, til stor Ærgrelse for min franske Skriftefader, der ikke kunde hjælpe mig til Klarhed. Tilsidst kom der Spørgsmaal, jeg ikke kunde klare alene, og jeg søgte Hjælp hos Folkekirkens Præst, Pastor Nørgaard i Esbjerg, som blev min gode Ven og Hjælper i Nøden. - Faa Maaneder før Carls Død tog jeg Helge

og Olaf ud af den katholske Skole og satte dem ind i Folkeskolen. - Jeg tror, ja jeg ved, at deres Far blev glad for dette vigtige Skridt, men han har aldrig (som før nævnt) paavirket mig dertil. Samtidig meddelte jeg min Moder dette Skridt. Hun blev meget ulykkelig og vred derover, af hensyn til hende havde jeg ventet længe med at tage dette Skridt. Hun kunde jo ikke forstaa mig og fordømte mig med haarde Ord og Breve, baade hun og min Søster og flere Præster og Nonner. Alle sagde de, at jeg vilde blive dømt til evigt Helvede, som den Kætter jeg var og er i deres Øjne. - Jeg var fortvivlet og nedtrykt over deres Vrede og Sorg, men Gud gav mig Kræfter til at handle efter min Samvittighed, og lidt efter lidt fik jeg den Fred i Hjærtet, som jeg længtes efter, og som "overgaar al Forstand". - Mange skønne Stunder har jeg haft i min Barndoms og Ungdoms Kirke, men langt skønnere og rigere Stunder fik jeg, da jeg vovede at tænke selv og folde mine aandelige Frihedsvinger ud. - Jeg kunde skrive mange, mange Sider om mine religiøse Oplevelser, men jeg maa stoppe op. - Jeg vil kun tilføje, at jeg ifølge mit Løfte til Carl ventede paa en Forbindelse med ham, den kom kun gennem et udmærket Medium i København, og jeg fik gennem denne absolut fremmede Dame der de mest soleklare Beviser, for at han levede videre i en lysere Verden og kunde følge os, han maatte forlade, dersom han ønskede det. - Jeg havde en Del Forbindelse med Spiritister i Esbjerg, og mange gode Ting hørte og lærte jeg der, men maa tilføje ogsaa Skuffelser. Spiritismen kan misbruges og bliver det af og til, desværre. Jeg selv har ogsaa mediske Evner, men jeg vilde ikke udvikle dem og bruger dem nødtigt. - Det er Ting, man skal omgaas varligt. - Men jeg tror saa fuldt og fast paa Livet efter Døden, og den Tro og Vished har baaret mig gennem mange Sorger og Sygdom med. - I den Overbevisning kan jeg dø roligt. -

Tung var Tiden efter Carls Død. Længslen efter ham, mine aandelige Kampe og forladt af mine Nærmeste og mine katholske Venner, gjorde tilsammen Tiden svær at komme igjennem. Men jeg maatte videre paa min Livsbane, jeg havde mine Børn at leve og arbejde for, de var endnu saa smaa. Undertiden følte jeg Ansvarret som en knugende Byrde, som jeg ikke kunde bære. - Jeg bad ofte Gud om Hjælp og fik den paa mangfoldige Maader. - Helge var kun 10 Aar, da Faderen døde, men det var som Drengen paa alle Maader forsøgte at støtte og hjælpe mig med at opdrage de mindre Søskende, men det syntes de jo ikke altid om, især ikke Olaf, der kun er 1 1/2 Aar yngre, saa det spændte jo ikke altid stille af. Erik var kun 5 Aar og vilde gerne trøste mig, hvis han tilfældigt saa mig græde. - Engang kravlede han op paa mit Skød og spurgte: "Mor, hvornaar vil Du smile og være lige saa glad som Frk. Johansen?", en venlig Lærerinde, der kom i vort Hjem og altid smilede og spøjte med Børnene. - Saa forstod jeg at jeg maatte tage mig sammen for Børnenes Skyld.

Mange Mennesker vare gode mod mig f.Eks. Carls Kolleger paa Postkontoret i Esbjerg, de satte en Indsamling i Gang blandt Kolleger Landet over, og jeg fik en Bankbog udleveret med over 2000 Kr. i.

Det var mange Penge for mig den Gang, og en god Støtte. Carls Familie var ogsaa meget gode mod mig og hjalp mig ofte med Penge - især Faster Marie, hun gav mig ofte Penge, naar hun havde. Bedstefar eftergav mig et Laan paa 500 Kr., Carl havde laant det, da vi satte Bo. - Onkel Harald, der selv havde 4 Børn og ingen stor Gage den Gang, hjalp mig flere Gange. Der var gode Hjærter og hjælpsomme Hænder i Carls Familie. Dybest Indtryk gjorde det paa mig, da Onkel Otto en Dag skrev til mig, at han ikke havde Penge at give af, men at han vilde arbejde for os. 2-3 Gange ugentlig underviste han paa Aftenskolen i Vintermaanederne, og de Penge sendte han mig. 50 Kr. pr. Maaned i Vintertiden til Brændsel og Lys, det var en udmærket Hjælp. - Det var stort handlet af ham og hans prægtige Kone, der vilde undvære ham om Aftenen og Pengene tillige. Alle disse kære, gode Mennesker skylder jeg altid Taknemlighed og Beundring. - Ved gode Venners Hjælp fik jeg en Stilling som Asylmoder ved Esbjerg Børneasyl i Efteraaret 1916. - Det var et anstrengende Arbejde at passe paa og underholde 25-35 Børn i Alderen 2-7 Aar, og økonomisk var Stillingen ikke særlig indbringende, men sammen med min lille Pension klarede jeg dog Dagen og Vejen. Det var paa en vis Maade de bedste Aar for mine Børn og mig, uden altfor store økonomiske Sorger. Selve Arbejdet var svært og ofte nervepirrende - at lege med og hjælpe de mange smaa fattige Børn og samtidig opdrage mine egne, men det Arbejde fyldte mig alligevel med Glæde og Tilfredshed - over at kunne være noget for de daarligst stillede Børn, der mest kom fra daarlige Hjem. - Jeg fik dog ofte Belønning af disse Smaas Kærlighed, de kaldte mig "Plejemor" og trængte ofte til stor Pleje og især Kærlighed. - Vi levede jo midt i den første Verdenskrig, og efterhaanden maatte mange Erhverv lukke paa Grund af Varemangel, hvorved Asylbørnenes Mødre blev arbejdsløse og altsaa ikke behøvede at sende deres Børn til Asylet. Omsider blev dette lukket, og jeg blev arbejdsløs og maatte atter ud at svømme. Jeg husker ikke, om jeg var der i 3 eller 4 Aar.

Det var ikke let for mig at faa fat i et nyt Erhverv i dette vanskelige Krigsjaar, men jeg fik da fat i en ikke ret god Forretning med saa stor en Lejlighed, at jeg kunde leje et par Værelser ud. Jeg havde i de Aar der gik en stadig økonomisk Kamp og daarligt Udbytte af Forretningen. Børnene voksede til, der skulde stadig mere til. Efterhaanden bleve de konfirmerede og kunde hjælpe lidt til. De vare alle flinke i Skolen, og Drengene fik ogsaa hver en pæn Realeksamen. Jeg kan ikke sige andet end, at mine Børn artede sig vel og kun har gjort mig Glæde. De lærte tidligt Sparsommelighed, og at arbejde blev en Nødvendighed. - Tidligt maatte de lære at klare sig selv, og det har sikkert været dem til Gavn senere hen i Livet. Og naar jeg i Dag ser, hvorledes de alle fire sidder i ret gode Kaar og har deres eget Hjem og, ikke mindst, har faaet gode og dygtige Ægtefæller allesammen, kan jeg ikke andet end glæde mig over, at den store Opgave, der efter deres Faders Død laa foran mig, er godt løst. - Dog ikke ved min egen Hjælp, men Gud har ledt baade deres og mine Veje. Mange andre tunge Sorger ramte senere mit Moderhjærte. Elses mangeaarige Sygdom og deraf følgende Fattigdom pinte mig. - Helges

Ophold blandt Fjender var frygteligt at tænke paa. - Stor var Glæden og Takken, da disse tunge Dage fik en god Slutning. - Savnet af Erik i de mange Aar var heller ikke altid let at bære, men ogsaa dette mildnedes, da han fik en god og dygtig Kone. - Jeg vil gaa let hen over alt dette, det kender I alle lige saa godt som jeg selv. - Jeg har jo nu en stor Glæde i Vente, endnu en Gang at se Erik og hans Hustru. Om Gud vil forunde os dette. En Tak til Jer der vil hjælpe dem til den lange Rejse. - Jeg er dybt taknemlig, fordi alt ordnede sig saa vel, og kan kun takke for alle de Glæder, der er blevet mig til Del i mit Liv. - Jeg kan ogsaa nu takke for Sorger og Modgang, ja, for Sygdom med, for alt dette har hjulpet med til at gøre mig til et glad og tilfreds Menneske, der tog Medgangen, der senere kom til mig, som Gave og Belønning for de slemme Aar. Med andre Ord jeg lærte at skønne paa Livets Gøder, naar de kom mig i Hænde.

Nyt Ægteskab

Den 11.4.1932 blev jeg gift med en anden god Mand, Kaptain Harry Holstein, som altid har behandlet mig med stor Godhed og Kærlighed, og vi har trods Sygdom levet et meget lykkeligt og harmonisk Ægteskab. Harry Holstein er et sjældent fintfølede og nobelt Menneske, ejendommelig, for ikke at sige en Ener. Han sidder inde med stor Viden, har læst meget Astronomi, Astrologi, Indisk Filosofi og meget andet. Han er en stor Dyre- og Naturven. - Jeg har lært meget af ham i de Aar, vi har samlevet, og da han endnu var rask. Ogsaa han har bidraget meget til min aandelige Udvikling.

Jeg spørger ofte mig selv, hvorfor jeg har været saa heldig at finde to Mænd med saa gode og noble Karakterer. Jeg synes jo ikke selv, at jeg har fortjent saa megen Lykke, jeg, der har begaaet mange Fejltrin og Dumheder, ligesom alle andre Mennesker, men jeg takker for alt det gode, Livet her paa Jorden gav mig, og for Kræfter jeg fik til at bære tunge Sorger. Jeg maa ofte tænke paa det gamle Bibelord, som jeg synes passer paa mig: "Som Dine Dage er, skal Din Styrke være". - Jeg blev stærk gennem Prøvelserne.

Jeg takker Dig, Gud, for al Din Godhed mod mig i mit snart lange Liv, tak for to ædle Mænd, for fire gode, velbegavede Børn, for gode, dygtige Svigerbørn og Børnebørn. Tak for alt!

Jeg er rede til at gaa bort herfra Jorden ind i vort sande Hjem, naar Du kalder.

Amen.

Sommeren 1951

B I L L E D M A T E R I A L E
=====

Jean Armands hus i La Motte Chalengon
Drôme.

Fot. Helge Pedersen 1948

Emil Hermanns forældre
murer Johan Hermann og
Marie Honoré

Bryllupsbillede Emil Hermann og Emilie
Wander 4. maj 1877

Agnes og Johanne Hermann

Middelfart, c. 1866: Yderst til venstre og til højre står Vilhelm og Albert fra Augusta Wanders første ægteskab. Bornene ved bordet er fra andet ægteskab: Rudolf, Emilie og Fritz. Bagved Augusta og Julie ung pige i huset.

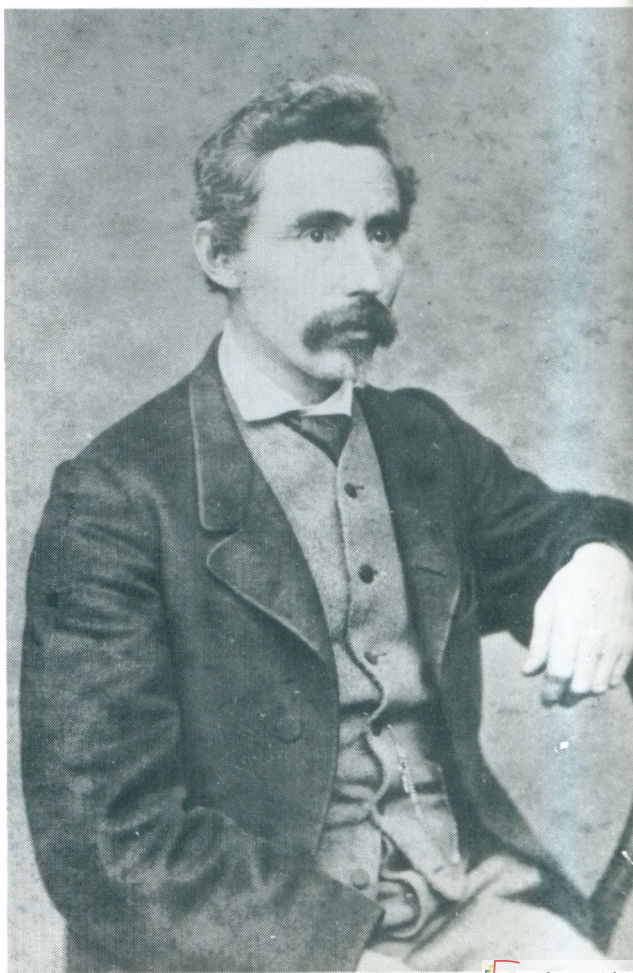
Fot. Vilh. Wander

Vilhelm Wander, fotograf og malermester

Augusta Wander, f. Schlüter

Vilhelm Wander

Solvbryllup i Fredericia
4. maj 1902: til venstre
Agnes, stående bagved
hendes forlovede Carl
Pedersen, til højre:
Johanne.

Carl og Agnes første hjem i Esbjerg 1905

Den reformerte kirke i Fredericia

Eli og Johanne Weitzmann med
4 børn: Edith, Inga, Sigrid og
Erik.
Roskilde 1916

Bodil og Helge Pedersen med 4 børn:
Anne Marie, Nils Armand, Carl Erik
og Ingerlise Armand.

Frederiksberg 1946

Agnes 70-årsdag 20. oktober 1948 i
Frederiksværk. Bageste række:
Kristen, Helge, Else, Olaf og Sonja.
Midterste række: Bodil, Agnes og
Harry Holstein og Lotti.
Forreste række: Nils, Anne Marie,
Hans og hunden Monty.

Besøg fra Sydafrika 1978.
Fra venstre: Else, Kristen, Bodil,
Helge (foran), Olaf, Lotti, Erik.

Fire søstende født Weitzmann:
Sigrid, Erik, Inga og Ditte

Sigrid og Carl Johan Høltzers sølvbryllup i Odense 11. juli 1962
Foran: Dotrene Jane Benedikte og Anne Marie

Middelfart søges ministerialtryk, indviser, at

Emilie Charlotte Wanda, datter af malermesteren Severin Vilhelm Wanda og hustru Auguste Henriette Frederikke Schlüter, er født den 17 august 1853 — er atten måneder og tre uger gammel og delte den 5te September 1854.

Hilsket hermed på allede egne bevidner

Middelfart den 12te juni 1854.

Anders Eiler
P. S.

Emilie Wanders døbsattest

Emil Hermann, søn af Missionær og forstander Johann Hermann og hustru Marie født Knorr, blev født her i Middel den 9de November 1852 og døbt i den ref. Kirke den 5te Dec. s. a.

Rigtigfærdig forf. bevidner af
Froedersvi
den 10 Jan 1867
Løjtnant og Major
Ludvig Schumacher
Løjtnant og Major
Mauritz

K-3100-1000-64

Emil Hermanns døbsattest

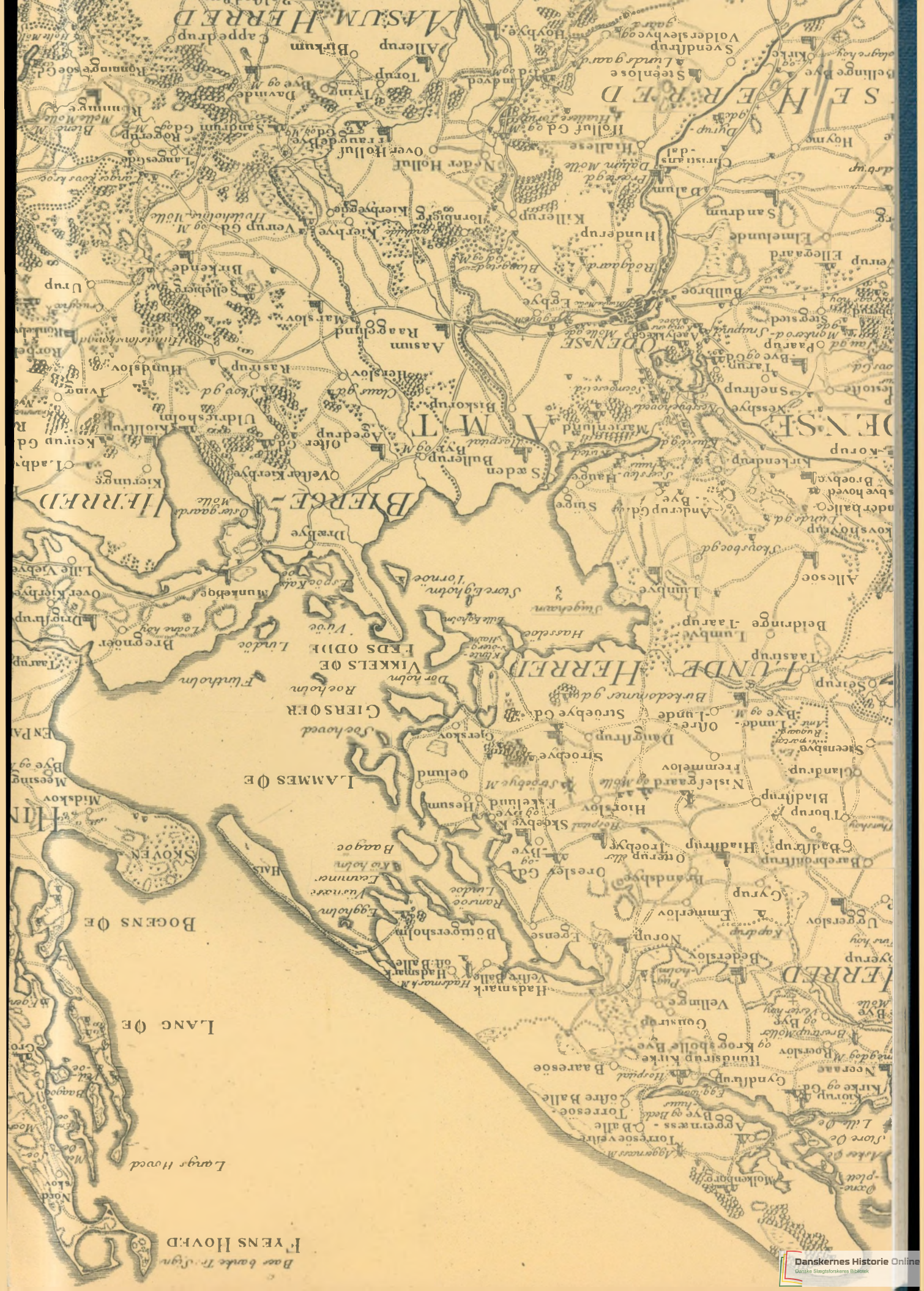

Dette lille kort - opbevaret i slægtens gemmer gennem fire generationer - fortæller os, at der har fundet en forsoning sted mellem Emilie og hendes forældre (Se indledningen).

Kortet må opfattes som en lykønskning til Emil og Emilie ved en af deres døtres fødsel. Den trykte tekst på forsiden: Lykke og Velsignelse, fortsættes på bagsiden med den håndskrevne gotiske: Ønskes Eder alle af Eders Forældre og Bedsteforældre.

A. og W. Wander

Ønskes Eder alle af
 Eders Forældre og af
 Eders Søster Lovhild -
 A. og W. Wander

Map showing various regions and parishes on the island of Zealand (Sjælland) in Denmark. Key regions labeled include: **Sjælland** (top), **Vestergaard** (left), **Østergaard** (right), and **Lolland** (bottom). Numerous parishes and towns are labeled, such as Helsingør, Roskilde, Solbjerg, Vejle, and Helsingør. The map shows a complex network of roads, rivers, and coastlines, with many small settlements and farms marked. The text is in a historical script, likely Latin or Old Danish.